

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Bohumír Bernášek

Právní režim dřevin rostoucích mimo les

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 2. 9. 2012

ZÁVAZNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

SEZNAM ZKRATEK

AOPK ČR = Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

ČIŽP = Česká inspekce životního prostředí

energetický zákon = zák. č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů

idgF. = in der geltende Fassung (v platném znění)

SBschG = Gesetz zum Schutze des Baumbestandes in der Steiermark LGBl. Nr. 18/1990

správní řád = zák. č. 500/2004 Sb., správní řád

stavební zákon = zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu

trestní zákoník = zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

vodní zákon = zák. č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

Vyhláška = vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

WBSchG = Gesetz zum Schutze des Baumbestandes in Wien LGBl. Nr. 27/1974

ZOPK = zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

OBSAH

1. PŘEDMLUVA	6
2. ÚVOD	8
2.1. Vymezení pojmu dřeviny rostoucí mimo les	8
2.2. Význam a funkce dřevin rostoucích mimo les	9
2.2.1. Biologické funkce	11
2.2.2. Meliorační funkce	12
2.2.3. Izolační funkce.....	12
2.2.4. Asanační funkce.....	12
2.2.5. Kulturní funkce.....	12
2.2.6. Estetická funkce.....	13
2.2.7. Naučná funkce	13
3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY	14
3.1. Historie péče o dřeviny a jejich zákonné ochrany v českých zemích	14
3.1.1. Období do konce 18. století.....	14
3.1.2. Období od počátku 19. stol. do konce první světové války	16
3.1.3. Období od roku 1918 do konce druhé světové války.....	19
3.1.4. Období od roku 1945 do roku 1989.....	20
3.1.5. Období po roce 1989 do vydání zákona o ochraně přírody a krajiny	27
3.2. Prameny platné právní úpravy v České republice	27
3.2.1. Zákon o ochraně přírody a krajiny	28
3.2.2. Zákony týkající se dřevin podél liniových staveb a vodních toků	28
3.2.3. Další předpisy práva veřejného.....	31
3.2.4. Předpisy práva soukromého.....	31
3.3. Prameny platné právní úpravy v Rakouské republice	32
3.3.1. Vídeňská zemská právní úprava	34
3.3.2. Štýrská zemská právní úprava	35
4. PRÁVNÍ REŽIM DŘEVIN ROSTOUCÍCH MIMO LES	36
4.1. Princip ochrany	36
4.1.1. Princip ochrany v rakouské právní úpravě.....	36
4.1.2. Princip ochrany v české právní úpravě	37
4.2. Princip péče	38
4.2.1. Princip péče v české právní úpravě.....	38
4.2.2. Vlastnictví dřeviny.....	39
4.2.3. Princip péče v rakouské právní úpravě	41
4.3. Princip povolovací	42
4.3.1. Princip povolovací v české právní úpravě	42
4.3.2. Silniční vegetace v českém právu	45
4.3.3. Princip povolovací v rakouské právní úpravě.....	47
4.4. Princip oznamovací	47
4.4.1. Princip oznamovací v české právní úpravě.....	47
4.4.2. Princip oznamovací v rakouské právní úpravě	49

4.5. Princip reparační	49
4.5.1. Princip reparační v české právní úpravě	49
4.5.2. Oceňování dřevin rostoucích mimo les.....	52
4.5.3. Princip reparační v rakouské právní úpravě.....	53
4.6. Odpovědnost.....	55
4.6.1. Odpovědnost za škodu	55
4.6.2. Veřejnoprávní odpovědnost.....	55
4.6.3. Sankční opatření podle rakouských zákonů o ochraně stromů	58
4.7. Příslušné správní orgány v České republice.....	59
5. ZÁVĚR	61
6. PŘÍLOHY	64
6.1. Seznam použité literatury	64
6.2. Seznam použitých článků.....	66
6.3. Internetové zdroje.....	66
6.4. Abstrakt a klíčová slova	68
6.5. Zusammenfassung und Schlüsselworte	69
6.6. Abstract and keywords.....	71

1. PŘEDMLUVA

V dávných časech byly stromy, osamocené i jejich skupiny, pro člověka místy epifanie, zde mohl vyslechnout boží vůli a radu. Ze starozákonní tradice je dobře znám strom života z knihy Genesis, germánská Edda hovoří o světovém stromu Yggdrasilu¹. Mystický význam měly stromy i u Slovanů². Dub, jako strom nejsilnější a nejtvrdší, byl přirozeně zasvěcen čelnímu bohu Perunovi. Podle svědectví Konstantina Porfyrogennéta stál na ostrově Chortice v Dněpru dub, kterému ruští bojovníci v 10. století při tažení na Cařihrad obětovali kohouty, slepice, chléb a maso a vetkávali do něj střely³. Kosmas ve své kronice vypráví, jak na konci 11. století kníže Břetislav II. zachvácen křesťanskou horlivostí *rowněž i háje neb stromy, které we mnohých místech ctíl sprostý lid, vymýtil a spálil ohněm*⁴. Čeněk Zíbrt víru v posvátnost a mystické schopnosti stromů na českém území posouvá až do 12. století a také popisuje, jak si ještě v letech 1629 – 1630 stěžoval neznámý kněz do Říma, že Jihoslované mají ve veliké úctě lípu v krajině pusté, kde každou první neděli deváté luny schází se mnoho lidí, Turkův i křesťanů se žertvami, se svícemi a podobnými věcmi. Duchovní sousední slouží tu mši za dary, které vybírá. Lid vzývá lípu, kloní se jí jako svátosti. Vypravují si, že lípa tvoří divy, vyslyší ty, kdož oběti přinesou, uzdravuje nemocné⁵.

Není divu, že stromy byly předmětem posvátné úcty. Plodily ovoce, dávaly dřevo. Bez nich by člověk těžko našel stravu i přístřeší, stejně jako celá řada živočichů. Strom se měnil v rytmu roku a časem rostl a mohutněl. Věštil příchod špatných časů, když byl zasažen bleskem nebo usychal. Ve stínu letitých velikánů si člověk uvědomoval pomíjivost bytí. Mohutné kmeny a koruny vládly širokému okolí, byly významnými orientačními body i důležitými mezníky. To vše jim propůjčovalo auru nedotknutelnosti, jak výstižně zachytil Alois Jirásek v Psohlavcích: *„Naproti v nedalekém Trhanově vybíhali lidé před stavení a každý z nich překvapen, s úžasem hleděl na to, co se s kozinovskou lipou děje. Toť nové násilí*

---

¹ BALABÁN, Milan. *Posvátnost stromu v náboženstvích*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 7.

Obdobně: REŠ, Bohumil. *Vývoj a současný stav péče o památné stromy*. In: *Strom pro život, život pro strom IV. Řez dřevin z pohledu nového tisíciletí. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2003. Str. 59 – 60.

² Více viz: SOBOTKA, Primus. *Rostlinstvo a jeho význam v národních písních, pověstech, bájích, obřadech a pověrách slovanských: příspěvek k slovanské symbolice*. Praha: Matice česká, 1879. Novočeská bibliothéka; č. 22. Spisův musejních; č. 147.

³ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. Str. 72.

⁴ TOMEK, Wacław Wladiwoj (překlad). *Kosmův letopis český s pokračováním kanovníka vyšehradského a mnicha sázavského*. Praha: Nákladem nadání Františka Palackého, 1882. Str. 106.

⁵ ZÍBRT, Čeněk. *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku: Indiculus superstitionum et paganiarum*. 2. vyd. Praha: Academia, 1995. Str. 37.

pánův! Kdož by se vůbec odvážil na strom tak starý, věky tu stojící, kdyby ani nebyl posvátný tím, že dělí majetek, že je mezníkem odedávna právem uznaným⁶!“

Moderní doba nahlíží stromy jinou optikou. Hovoříme o estetických hodnotách a pragmaticky posuzujeme biologické, ekologické, estetické a hygienické funkce zeleně. Přesto znovu a znovu odhalujeme dědictví dob dávno minulých. Prostřednictvím stromů v parcích vnímáme tep přírody i ve městech a kloníme hlavu před velebnou majestátností a staletou pamětí těch nejstarších jedinců. Così z myšlení předchozích generací je v nás hluboce zakořeněno a dále prorůstá naší kulturou. V Obrazech z dějin národa českého můžeme více vidět niterný prožitek Vladislava Vančury než pravdivý popis minulé skutečnosti:

„...Stařenin krok je tichý. Mech stře se pod její patou, houština ji propouští: může se přiblížiti až k dubu, s nímž rozmlouvá bouře a bydlí v něm včely. Ten starý strom se podobá nesmírnému úlu. Zní v něm tajemství. V bzukotu včel ozývají se jména krajín, řek a předků. Zachvívá jím tajemství řeči a to tajemství a ta řeč tichounce zvoní u Stařenina ucha. Plyne v jednotvárném vypravování o věcech zapomenutých, o věcech bez paměti, o věcech utkaných ze snů, jež sotva zaslechnuty se ztrácejí jako dech okvětí rozeklaných slunečním žářem a ústy hmyzu⁷.“

Ani současné společnosti tedy není osud dřevin lhostejný⁸. Vysoce si cení jejich hodnoty pro přírodu i lidstvo⁹ a nakládání s nimi upravuje právem. Daná pravidla zaručují, že se stromy nebude zacházeno svévolně a že v případě konfliktu více zájmů budou všechny spravedlivě zváženy a posouzeny. Následující stránky se věnují výseku právní regulace zabývající se dřevinami rostoucími mimo les. Co tento pojem přesně znamená, jak je v českém právu upraveno nakládání s těmito dřevinami a jak je stejná problematika řešena v právním řádu Rakouské republiky, je předmětem této diplomové práce. Rozhodující je stav k 31. červenci 2012.

---

⁶ JIRÁSEK, Alois. *Psohlavci*. Praha: Orbis, 1949. Str. 42.

⁷ VANČURA, Vladislav. *Obrazy z dějin národa českého. Věrná vypravování o životě, skutcích válečných i duchu vzdělanosti*. Praha: Mladá fronta, 1965. Str. 15.

⁸ Lze doložit i neustálými zmínkami v souhrnných zprávách o činnosti veřejného ochránce práv (dostupné na této adrese: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>):

Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2002. Str. 46.

Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2004. Str. 47.

Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2008. Str. 65.

Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2009. Str. 94.

Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2010. Str. 97.

⁹ Od roku 2000 je 20. říjen vyhlášen Dnem stromů. Doporučení týkající se vyhlášení tohoto dne přijala FAO (Food and Agriculture Organisation) už roku 1951.

MOLEK, Vladimír a kol. *Stromy v krajině a ve městě. Jejich význam a ochrana*. České Budějovice: Sdružení Calla, 2007. Str. 3.

2. ÚVOD

2.1. Vymezení pojmu dřeviny rostoucí mimo les

Protože se tato diplomová práce věnuje dřevinám rostoucím mimo les, bude jistě vhodné se nejprve seznámit s obsahem tohoto pojmu. Legální definici nalezneme v § 3 odst. 1 písm. i) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen ZOPK), kde se píše: „*Dřevina rostoucí mimo les (dále jen „dřevina“)* je strom či keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách¹⁰ ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond.“ Termín lesní půdní fond zůstal v zákoně jako relikv československého zákona o lesích¹¹ č. 61/1977 Sb. Platný lesní zákon¹² užívá v § 3 pojem „pozemky určené k plnění funkcí lesa“. Tyto pozemky jsou vedeny v katastru nemovitostí, ovšem počítají se mezi ně i pozemky, které nejsou k plnění funkcí lesa v katastru evidovány, ale byly zahrnuty do lesního půdního fondu a nebyly z něj později zákonným postupem vyjmuty¹³. Z výše uvedeného vyplývá, že dřeviny rostoucí mimo les jsou víceleté rostliny se zdřevnatělým stonkem, které nerostou na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. Jedná se o keře, polokeře, stromy a liány¹⁴.

Povšimněme si, že zákonodárce již při příkladném výčtu nástrojů ochrany přírody a krajiny v § 2 ZOPK vyděluje dřeviny rostoucí mimo les z obecné ochrany planě rostoucích rostlin. Specifický charakter mimolesní zeleně jej totiž vedl ke stanovení zvláštního režimu v ustanoveních § 7 až § 9 ZOPK. Odchylná úprava umožňuje v případě dřevin rostoucích mimo les překročit rámec věcné působnosti zákona, který se zaměřuje výhradně na planě rostoucí rostliny, zatímco u dřevin rostoucích mimo les toto omezení neplatí¹⁵.

---

¹⁰ Pokud se jedná o pojem dřeviny rostoucí ve skupinách, zabýval se jeho výkladem Městský soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 23. 9. 2005, č.j. 4 Ca 5/2005-33. Podle výkladu uvedeného soudu jde o skupinu dřevin i v případě, kdy stromy rostou osamoceně a netvoří souvislejší útvar, postačí, že jde o více pospolu rostoucích dřevin. Citováno dle: KÁŠOVÁ, Eva. Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 32.

¹¹ Ustanovení § 2 a § 3 zákona č. 61/1977 Sb.

¹² Zákon č. 289/1995 § 3 odst. 1: „Pozemky určené k plnění funkcí lesa jsou

a) pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 m, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů podle § 13 odst. 1 tohoto zákona (dále jen "lesní pozemky"),
b) zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace (hole), s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu 1) a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství (dále jen "jiné pozemky"). U těchto pozemků může orgán státní správy lesů nařídit označení jejich příslušnosti k pozemkům určeným k plnění funkcí lesa.

¹³ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 24.

¹⁴ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 86.

¹⁵ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 23.

Ovšem ani právní úprava dřevin rostoucích mimo les není zdaleka jediným právním režimem, kterému mohou stromy, keře, polokeře a liány podléhat. Zacházení se dřevinami rostoucími na pozemcích určených k plnění funkcí lesa je upraveno v zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, v zákoně č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin) a v celé řadě jejich prováděcích předpisů¹⁶.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, pak kromě režimu dřevin rostoucích mimo les nabízí speciální právní režimy ochrany, které se vztahují na dřeviny ve zvláště chráněných územích (část třetí ZOPK), památné stromy (ustanovení § 46 a § 47 ZOPK), zvláště chráněné druhy rostlin (část pátá ZOPK a příloha II. prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb.) a významné krajinné prvky (ustanovení § 4 a § 6 ZOPK). Jedná se o speciální a podrobnější úpravu významných dřevin jako jednotlivců či druhů nebo jako součástí cenných ekosystémů či vybraných území¹⁷.

Tato speciální regulace stejně jako nakládání s dřevinami rostoucími v lese je mimo tematický záběr práce. Dále bude pojednáváno pouze o režimu dřevin rostoucích mimo les, jak jej upravuje § 7 - § 9 ZOPK. V této souvislosti je ovšem nutno podotknout, že vyloučení památných stromů, zvláště chráněných druhů rostlin a dřevin chráněných podle zvláštních předpisů z působnosti ustanovení § 7 odst. 1 ZOPK neznamena vyloučení z režimu § 8 ZOPK, který se týká kácení dřevin¹⁸.

2.2. Význam a funkce dřevin rostoucích mimo les

Ačkoliv by se mohlo zdát, že pojem dřeviny rostoucí mimo les představuje jen málo významnou část stromů a keřů České republiky, opak je pravdou. Přestože v počtu jedinců nemůže soutěžit například s lesními porosty, v druhové pestrosti a množství funkcí se rozhodně jedná o skupinu souměřitelnou. Je to způsobeno tím, že zahrnuje jak dřeviny plané, tak dřeviny vysazené a pěstované člověkem, které se mohou nacházet jak v intravilánu

---

¹⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 21 – 22.

Obdobně: KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 27 – 28.

¹⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 22.

¹⁸ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 116.

lidských sídel, tak ve volné krajině. Významně se podílejí na tvorbě charakteru těchto území a jsou nezbytnou součástí mnoha procesů probíhajících v krajině. Spolu s dalšími antropickými a přírodními prvky tvoří úzce propojené polyfunkční celky, které jsou odrazem přírodních podmínek, kulturního vývoje i způsobu dlouhodobého využívání daných pozemků. Spoluvytvářejí obraz krajiny, ovlivňují mikroklimatický režim, vodní i větrnou erozi, hygienické podmínky, obyvatelnost a rekreační hodnotu území, stejně jako jeho biologickou a estetickou úroveň. *Funkčnost dřevin a jejich porostů závisí zejména na jejich umístění a prostorovém uspořádání v území, druhové a věkové skladbě, výškové struktuře, kvalitě i množství*¹⁹. Jiné funkce se budou dostávat do popředí na urbanizovaném území, jehož rozloha údajně dosahuje zhruba jedné pětiny plochy České republiky²⁰, jiné zase ve volné krajině.

V územním a krajinném plánování a odborné literatuře zabývající se tvorbou a ochranou krajiny, životním prostředím apod. se pro jednotlivé dřeviny a jejich porosty rostoucí rozptýleně ve volné krajině na zemědělské i nezemědělské půdě, které přitom nejsou v katastru nemovitostí zapsány jako les ani jako zemědělská kultura (chmelnice, vinice...), používá pojem rozptýlená zeleň. Starší odborná literatura pak pracuje s označením nelesní nebo mimolesní, roztroušená, rozvinutá, mozaikovitá či vysoká zeleň. *V novější literatuře se lze také setkat s termínem dřevinné vegetační prvky, které jsou blíže specifikovány jako např. solitérní strom, skupina, stromořadí, porost. V teorii a projektech územních systémů ekologické stability (ÚSES) jsou zmiňované porosty obecně vesměs označovány jako interakční prvky*²¹. Pro všechny takto označené dřeviny bude použit právní režim dřevin rostoucích mimo les s výjimkou uvedenou v § 7 odst. 1 ZOPK pro památné stromy, zvláště chráněné druhy rostlin a dřeviny chráněné podle zvláštních předpisů.

Důvodem k veřejnoprávní ochraně mimolesní zeleně a existenci speciálního právního režimu je význam této vegetace pro přírodu i společnost daný jejími funkcemi. Jejich správné posouzení je pak klíčové i pro aplikaci práva, proto se jim budeme věnovat poněkud podrobněji. Pro určení úlohy jednotlivých dřevin či jejich porostů a dotváření jejich parametrů člověkem do dobře fungujícího polyfunkčního systému slouží členění funkcí do třech úrovní: Prioritní (primární) funkce byla důvodem k umístění konkrétního porostu a je rozhodující pro návrh opatření v dané lokalitě. Ve valné většině situací dochází na téže lokalitě k souběhu více funkčních požadavků. Jedná se o tzv. sekundární funkce, ke kterým se přihlíží při

---

¹⁹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 88.

²⁰ REŠ, Bohumil, Tomáš VENCÁLEK a Jaromír KOSEJK. *Obnova zeleně v urbanizované krajině.* Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 1.

²¹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 8. Str. 87.

stanovení parametrů daných porostů. Terciární funkce jsou komplexem pozitivních účinků, kterými působí prvky vegetace na své okolí bez cílevědomého zásahu člověka (produkce O₂, absorpce CO₂, filtrace přízemních vrstev vzduchu, úprava tepelného a vlhkostního režimu prostředí, absorpce hluku a vibrací, produkce bakteriocidních a fytocidních látek, ovlivnění psychického a psychosomatického stavu obyvatel, stimulace pedologických procesů a úprava vlastností půd, protierozní účinek, dekontaminace půdního profilu a ochrana zdrojů spodních vod, estetický účinek, refugia organismů, sekundární biotopy, migrační cesty, produkce biomasy atp.). Tyto tři dílčí úrovně funkcí se skládají v konečný efekt porostu pro zájmové území i člověka²². A nyní blíže k jednotlivým funkcím²³:

2.2.1. Biologické funkce

Hnací silou života na zemi je sluneční energie. Zelené, fotosyntetizující rostliny, které ji jako jediné dokáží zužitkovat, tvoří základ celé potravní pyramidy. Charakter celého ekosystému je tak dán podobou vegetace. Pro formování konkrétního biotopu je obvykle rozhodující celé rostlinné společenstvo, jež slouží jako primární zdroj potravy, jednotlivá rostlina je důležitá málokdy²⁴. Výjimkou jsou v tomto směru stromy, zejména staré. Dospělý strom je svébytným biotopem, zvláštní ekologickou nikou, umožňující trvalou existenci celé řadě organismů navázaných na něj i na sebe navzájem. Neposkytuje dalším formám života jen nashromážděnou energii v různých formách potravy, ale je jim i obydlím a úkrytem. Schopnost tvořit specifické, složité a velmi pestré biotopy je dána jedinečnou vlastností stromů a keřů vytvářet mimo listy, květy a plody i dřevo. Tvorba dřeva a jeho pozdější integrace v podobě mrtvé hmoty do živého těla je mimořádným jevem. Zvyšování podílu mrtvého dřeva je projevem přirozeného stárnutí a nesnižuje ekologickou hodnotu dřeviny, ale právě naopak²⁵.

Dřeviny jsou přírodním refugiem, stabilizují ekologické vazby v krajinném segmentu a vytvářejí biotopy pro původní rostliny a živočichy vytlačované z intenzivně exploatovaných ploch. Proto se stávají jednotlivými články územního systému ekologické stability a je

---

²² KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 88.

²³ Vycházíme z členění Ing. Pavla Bulíře Csc. a Ing. Davida Jecha publikovaném v: KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 88.

²⁴ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 41.

²⁵ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 43.

žádoucí jejich existence na mezích a drobných plochách na zemědělské půdě, v doprovodných porostech a na chráněných a botanicky i zoologicky nejvhodnějších územích²⁶.

2.2.2. Meliorační funkce

Dřeviny dokáží zlepšit biologické a mikroklimatické poměry, vyrovnávají tepelné rozdíly a ovlivňují vodní režim²⁷. Na svažitéch pozemcích, březích potoků a řek, rybníčních a regulačních hrázích působí jako zásadní stabilizační prvek. Takto se uplatňují zejména duby, vrby a olše²⁸. Půdoochranný vliv se projevuje také bráněním vodní i větrné erozi (deflaci). Znamé jsou stromové větrolamy na rovinatých polních pozemcích, osazování průlehů a záchytných příkopů.

2.2.3. Izolační funkce

Tato funkce se dostává do popředí zejména v urbanizovaném území, kde dřeviny působí jako protihluková clona a chrání okolí před nepříznivými účinky výfukových plynů, prachu a zápachu. Používají se také jako optická bariéra zastiňující určité méně ladné plochy a objekty (průmyslové zóny, rušné komunikace; v krajině např. silážní jámy, polní hnojiště apod.).

2.2.4. Asanační funkce

Různé stromy a keře se používají také ke zmírnění nebo odstranění negativních důsledků lidské činnosti na některých územích: Absorpce exhalací v okolí komunikací a velkých průmyslových areálů, filtrace odpadních vod (odkaliště), vylučování kyslíku a zvyšování jeho podílu v ovzduší. Vegetace hraje důležitou roli při rekultivacích skládek, povrchových dolů, výsypek a hald. Zde se výrazně uplatňují tzv. pionýrské dřeviny, zejména bříza, ale i další náletové stromy a keře.

2.2.5. Kulturní funkce

Zeleň dlouhodobě uchovává a zvýrazňuje kulturní charakter krajiny a konzervuje minulé způsoby jejího využívání a hospodaření (relikty sadů na místě zaniklých vesnic, stromořadí v okolí bývalých cest apod.). Vytváří osobitý obraz krajiny úzce spojený s činností člověka. Odedávna byly stromy využívány ke zdůraznění určitého místa v krajině (boží muka, kaple, osazování okolí pomníků). Stromovou alejí byl podtrhován charakter důležitých

---

²⁶ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 88.

²⁷ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 89.

²⁸ MOLEK, Vladimír a kol. *Stromy v krajině a ve městě. Jejich význam a ochrana.* České Budějovice: Sdružení Calla, 2007. Str. 4.

komunikačních tepen. Stromy sloužily jako nepřehlédnutelné orientační body. Uplatňují se tradiční stromy a keře (lípa, dub, hrušeň, slivoň trnitá...).

2.2.6. Estetická funkce

Pomocí zeleně lze stupňovat estetické kvality území, zvýraznit jeho přirozený charakter, odclonit nevhodně situované objekty a necitlivé zásahy do krajiny. Někdy jsou dřeviny dokonce až základním krajinotvorným prvkem. *Specifickou kapitolou je funkce starých stromů v zámeckých parcích, historických zahradách, arboretech a někdy i oborách, kde byla řada jedinců pěstována nejen pro estetický a krajinotvorný, ale v mnoha případech i pro šlechtitelský a genetický význam. Někdy i pro svůj mimořádný význam z hlediska obsahu léčivých látek či jiných přípravků.*²⁹ Estetická funkce je jednou ze základních u parkové a zahradní intravilánové zeleně³⁰.

2.2.7. Naučná funkce

Naučná funkce dominuje u dřevin v arboretech, botanických zahradách, na výzkumných plochách, ale je důležitá i v okolí naučných stezek nebo ve skanzenech. Učíme se poznávat dřeviny jako takové, ale i různé přírodní procesy, vychováváme k ochraně přírody, esteticce apod.

---

²⁹ MOLEK, Vladimír a kol. *Stromy v krajině a ve městě. Jejich význam a ochrana*. České Budějovice: Sdružení Calla, 2007. Str. 4.

³⁰ K estetické hodnotě stromů také: KREJČÍŘÍK, Přemysl. *Biologická versus estetická hodnota stromu*. In: *Strom pro život, život pro strom VI. Věk stromů. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2007. Str. 13 – 14.

3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

3.1. Historie péče o dřeviny a jejich zákonné ochrany v českých zemích

3.1.1. Období do konce 18. století

Předmoderní člověk, který věřil v posvátnou moc stromů a jejich propojení se světem bohů, se jim neodvažoval ublížit. Toto vědomí bylo tak silné, že kníže Břetislav II. při snahách o christianizaci země musel kácení posvátných stromů a hájů přikázat³¹. Zřejmě první státní mocí posvěcené nařízení týkající se dřevin na našem území tak poněkud paradoxně směřovalo k jejich likvidaci. Úcta se přenášela z generace na generaci a tradované vědomí, že ten či onen strom zasadil můj otec, děd či praděd při té či oné příležitosti, je dodnes nejučinnějším způsobem ochrany³². Počátky péče o stromy jsou pak spjaty nejen s kultem, ale i s užitkovou hodnotou jednotlivých druhů, ze kterých člověk sbíral plody, listy, květy a vysazoval je v zahradách svých domů... Na našem území nacházíme první zmínku o štěpaři (*amputator arborum*) v zakládací listině kladrubského kláštera k roku 1115³³.

Motivací pozdějších právních opatření vztahujících se na dřeviny byla jednak ochrana lesa, jednak snahy o udržení průchodnosti a bezpečnosti zemských stezek. Ustanovení týkající se hospodaření v lese a trestech za jeho poškozování nalezneme v Právu českého knížete Konráda Oty z roku 1189, Městském právu jihlavském, brněnském a Knize starého pana z Rosenberka (okolo roku 1360). Lesům se v kapitole 50 věnoval i návrh zákoníku *Maiestas Carolina* Karla IV. z roku 1352³⁴. Stručný přehled předpisů věnovaných lesnímu hospodářství uzavřeme Řádem lesním Marie Terezie z roku 1754³⁵.

Z hlediska mimolesní zeleně a proběhlých nedávných debat jsou mnohem zajímavější nařízení týkající se vegetace podél komunikací. Roku 1361 bylo všem vrchnostem v Čechách přikázáno vymýtit stromy a křoviny *po obou stranách zemských stezek na vzdálenost „co by dohodil kamenem obepjatým prsty“*³⁶. Usnesení sněmů z let 1541, 1557 a 1559 rozšiřovalo mýtní vzdálenost na jeden až jeden a půl provazce (lesní provazec = 32 m), v 17. století byla

---

³¹ TOMEK, Wácslaw Wladiwoj (překlad). *Kosmůw letopis český s pokračováním kanowníka vyšehradského a mnicha sázawského*. Praha: Nákladem nadání Františka Palackého, 1882. Str. 106.

³² REŠ, Bohumil a Barbora SŮROVÁ. *Památné stromy*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2008. Metodika AOPK ČR. Str. 9.

³³ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 16.

³⁴ CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, Jan Evangelista. *Dějiny lesů a lesnictví (hospodářství lesního a hospodářského lesního zřízení či úpravy lesa - soustav) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Písek: nákl. vl., 1913. Str. 659.

³⁵ CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, Jan Evangelista. *Dějiny lesů a lesnictví (hospodářství lesního a hospodářského lesního zřízení či úpravy lesa - soustav) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Písek: nákl. vl., 1913. Str. 661

³⁶ ŠVĚDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 9.

vymezena slovy: „...*jak dalece by ranou z pistole dosáhnouti, aneb vůz se šesti koňmi volně obrátiti se mohl*³⁷.“ Jak vidno, šlo zejména o zajištění bezpečnosti a potírání různých lapků a zlodějů, kteří na cestách přepadali pěší i jezdce.

Přestože výjimečné zmínky o ovocném stromoví doprovázejícím dopravní trasy zaznamenáváme již od dob Karla IV., přelomovým se v tomto ohledu stalo až 18. století a budování nových císařských silnic. V roce 1740 ponechal panovník vrchnostem, kterým náležely pozemky sousedící se silnicí, užitek ze stromořadí, ale současně uložil povinnost dbát o jeho dobrý stav a vzhled, kácet staré stromy a provádět nové výsadby³⁸. V roce 1752 byla za vlády Marie Terezie stanovena povinnost vysazovat stromy u všech nových silnic z důvodů hospodářských (ovoce a dřevo), estetických, orientačních a bezpečnostních. Nevhodně umístěnou zeleň bylo naopak nařízeno kácet: „*Jestliže blízko silnice stojící stromy a keře vrhající stínem překážejí jejímu vyschnutí, nařizujeme a každému k zachování ukládáme, aby ve vzdálenosti 2 sáhů (3,8 m) od patníků nebo hrany silnice nově se nevsadil žádný strom, veškeré pak nyní v této vzdálenosti stojící stromy, vyjma stromy ovocné, aby byly ihned poraženy a odstraněny*³⁹.“

Z počátku 18. století pochází také císařský reskript, který se týkal stromořadí mezi Pražským hradem a Královskou oborou (dnes Stromovka) v Bubenči: „*Jeho císařské a královské Milosti bylo s nelibostí vyslechnouti zprávu, že lipové stromořadí u Bubenče není bezpečno před všelijakou čeládkou a venkovany tudy jezdícími, aneb jinými lidmi, kteří lípy kazí a ohaví. Z té příčiny J. M. Císařská reskriptem vydaným ve Vídni dne 9. července 1714 nám poručila, aby se k takovým škůdcům přikračovalo přísnými tresty, i utětím ruky. O tom jsme my ohlášení učinili patentem ze dne 24. července toho roku. Poněvadž nyní opět se přihází, že lidé taková stromořadí kazí, zapovídáme znova tímto listem, aby nikdo na stromech škody nečinil, ale každý pod trestem svrchu psaným, pychu se zdržel. Dáno na zámku Pražském dne 6. srpna 1725*⁴⁰.“ Lípy a vrby byly později nahrazeny jírovci, a tak stopy po takto přísně chráněné aleji dodnes naležeme v ulici Pod Kaštany. Jinak bylo nakládání s dřevinami závislé na vůli jednotlivých vlastníků. Česká republika oplývá velkým bohatstvím okrasných zahrad (např. kroměřížská Květná zahrada), zámeckých parků (např. Krásný

³⁷ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 9.

³⁸ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 9.

³⁹ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 9.

⁴⁰ REŠ, Bohumil a Barbora SÚROVÁ. *Památné stromy*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2008. Metodika AOPK ČR. Str. 9.

Dvůr), arboret (např. Průhonický park, arboretum písecké lesnické školy) a někdy i značně rozlehlých komponovaných krajinných areálů (např. Lednicko-valtický areál⁴¹).

3.1.2. Období od počátku 19. stol. do konce první světové války

Byla to právě soukromá iniciativa, která u nás poměrně brzy položila základy cílené ochrany přírody. V roce 1826 vznikla na panství hraběte Chotka ve Veltrusech jedna z prvních ornitologických rezervací na světě⁴². V roce 1838 založil Jiří Augustin Langueval-Buquoy v Novohradských horách první soukromou pralesní rezervaci. Své rozhodnutí sdělil inspektor Františku Železnému těmito slovy: „*Při své dnešní pochůzce v polesí lužickém našel jsem trať II. hlavního dílu mezi pasekami č. 10 a 20, mezi potokem Almbach a dělicí čarou jako prales, vzbuzující obdiv a úctu svým stavem. Vzhledem k tomu, že lesy těchto vlastností budou známy brzy jen z historického líčení, rozhodl jsem se zachovat zmíněnou lesní část jako památník dávno minulých dob názornému požitku pravých přátel přírody, vzdáti se v ní veškerého hospodářského těžení a přikazuji Vám, abyste dalšími rozkazy uvedl tuto moji vůli ve skutek, aby v této části žádné dříví se nekácelo, stelivo nehrabalo a drobné dříví nesbíralo, zkrátka, aby vše bylo ponecháno v dnešním stavu*“⁴³. Státní ochrana přírody se prosazovala pozvolnými kroky velmi pomalu. Již v jejích počátcích byla jako jeden z cílů formulována i péče o mimolesní zeleň. A tak, ačkoliv návrhy zákonů na ochranu přírody podávané od začátku 20. století stále narážely na nepochopení ze strany vídeňské poslanecké sněmovny i zemského sněmu v Praze, nařízení o povinném udržování stromů a stromořadí u veřejných cest bylo vydáno již roku 1837⁴⁴.

Novým společenským fenoménem se v devatenáctém století stalo také zakládání okrašlovacích, turistických a osvětových spolků, jednot a komisí, jejichž záslužná činnost se velkou měrou všemožně dotýkala i zeleně. Dne 5. 5. 1833 vydalo Zemské presidium z iniciativy nejvyššího českého purkrabího Karla hraběte Chotka nařízení č. 4164, v němž nabádalo krajské úřady, aby po vzoru hlavního města Prahy a jiných větších měst ustavily komise, které by se v jejich obvodech staraly o zkrášlení měst a obcí. Svou činnost měly zaměřit také na veřejnou zeleň. Jednotlivé komise, do jejichž čela byl jako zástupce gubernia postaven krajský komisař, byly vyzvány, aby podávaly své návrhy a žádosti krajskému úřadu,

⁴¹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 23.

⁴² STEJSKAL, Vojtěch.: *Principy právní úpravy ochrany přírody a krajiny*. Příspěvek přednesený na konferenci Dny práva 2010. Str. 2. Dostupný na adrese:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_\(4477\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_(4477).pdf)

⁴³ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 6.

⁴⁴ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 6.

který o nich měl rozhodovat a podle svých možností je uskutečňovat. Zemské presidium si o podniknutých akcích žádalo občasnou zprávu, spolu se jmény osob, které se do okrašlování výrazněji zapojily. Tato iniciativa bohužel skončila odchodem hraběte Chotka z veřejného života roku 1843. Přestože byla poznamenána značnou těžkopádností autoritativně nařízené akce, byla to první soustředěná snaha, která předznamenala rozvoj okrašlovacích spolků ve druhé polovině 19. století⁴⁵.

První okrašlovací spolek vznikl roku 1849 v Kutné Hoře⁴⁶. První moravský okrašlovací spolek byl založen v Prostějově roku 1873 a slezský v Polské Ostravě roku 1893⁴⁷. Zalesňovací a okrašlovací spolek pro Prahu a okolí vznikl roku 1858 a za necelých 40 let svého působení vysadil bezmála milion stromů a keřů. Obdobný brněnský spolek založený roku 1878 vysadil do první světové války stromů a keřů téměř dva miliony⁴⁸. V roce 1888 došlo z iniciativy Vojty Náprstka v Praze k založení Klubu českých turistů, který v roce 1938 vlastnil už 570 ha půdy za účelem péče o památky přírodní i historické⁴⁹.

Okrašlovacím spolkům se dostávalo subvencí ze zvláštního fondu Ministerstva veřejných prací, a tak se začala citelně projevovat potřeba koordinace. 30. října 1904 se v zahradním sále restaurace „U Choděru“ v Praze konala ustavující valná hromada Svazu českých okrašlovacích spolků v království Českém se sídlem v Praze⁵⁰. Organizováno bylo již 237 spolků⁵¹. Valnou hromadou 11. června 1905 byla organizace přejmenována na Svaz českých spolků okrašlovacích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a 31. října 1909, v souvislosti s rozšířením zaměření o činnost ochrannářskou, na Svaz českých spolků pro

---

⁴⁵ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

⁴⁶ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku.* Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 6.

⁴⁷ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

⁴⁸ KUPKA, Jiří. *XIX. století, století okrašlovacích spolků (strakonický Spolek Renner).* In: KLADIWA, Pavel, ed. a ZÁŘICKÝ, Aleš, ed. *Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918: výstup z vědeckého semináře ..., pořádaného katedrou historie a Centrem pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky v Praze ve dnech 6. a 7. listopadu 2008 v prostorách auly Ostravské univerzity.* Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. Str. 180.

⁴⁹ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku.* Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 6.

⁵⁰ KUPKA, Jiří. *XIX. století, století okrašlovacích spolků (strakonický Spolek Renner).* In: KLADIWA, Pavel, ed. a ZÁŘICKÝ, Aleš, ed. *Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918: výstup z vědeckého semináře ..., pořádaného katedrou historie a Centrem pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky v Praze ve dnech 6. a 7. listopadu 2008 v prostorách auly Ostravské univerzity.* Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. Str. 180.

⁵¹ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (sídlem v Praze), zkráceně Svaz okrašlovací v Praze.

V nových stanovách se píše, že cílem spolku je *okrašlovati, zalesňovati a zvelebovati vůbec sídlo spolkové i jeho okolí, buditi všude smysl pro přírodu a lásku ke všemu krásnému, zejména podporovati všemožné pěstování květin dětmi a dětské zahradnictví vůbec, chrániti přírodu, nevyjímajíc památné zříceniny, významnou domácí květenu, rostlinstvo, zvířenu, (...) též zakládati a udržovati veřejné sady a stromořadí*⁵². Jednou z akcí pořádanou okrašlovacími spolky od samého počátku byly tzv. stromové slavnosti, které se např. roku 1906 konaly v 500 obcích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a k nimž byla vydávána i metodická literatura. Dále svaz od roku 1908 z různých dotací hromadně zakupoval sazenice, zprostředkoval darování přebytečných sazenic ze státních školek, u některých školek vyjednal slevu 5 – 15% a u c. k. železnic 50% snížení tax pro dopravu sazenic⁵³.

Prvním starostou svazu byl v letech 1904 – 1923 univ. prof. Dr. Jan Urban Jarník, dále rada vrchního zemského soudu Dr. Ladislav Brunclík (1923 – 1925), ministerský rada a přednosta Státního památkového úřadu Dr. Luboš Jeřábek (1925 – 1938), ředitel univerzitní knihovny Dr. Jan Emler (1938 – 1943) a docent botaniky a člen Československé akademie zemědělské Dr. Jaromír Klika (od roku 1943). V roce 1933 bylo ve svazu organizováno na 361 okrašlovacích spolků s téměř 30 000 dobrovolníky z celého tehdejšího Československa⁵⁴. Činnost svazu byla ukončena vyhláškou o dobrovolných organizacích v roce 1951⁵⁵.

Hned po svém vzniku začal svaz s Klubem za starou Prahu vydávat časopis Krása našeho domova. Prvním redaktorem byl profesor J. V. Klíma. První ročníky se orientovaly hlavně na kulturní památky, ale postupně převážilo zaměření na památky přírodní, mezi nimiž dřeviny zaujímaly význačné místo. V roce 1908 se v časopise objevil článek Bř. Jedličky-Brodského Přírodní památky a jejich záchrana, ve kterém autor vyjádřil uspokojení nad tím, že sjezd dal do programu svazu též péči o přírodní památky a provedení jejich úplného

---

⁵² SOkA Strakonice, fond Spolek Renner, kart. 1. Citováno dle: KUPKA, Jiří. *XIX. století, století okrašlovacích spolků (strakonický Spolek Renner)*. In: KLADIWA, Pavel, ed. a ZÁŘICKÝ, Aleš, ed. *Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918: výstup z vědeckého semináře ..., pořádaného katedrou historie a Centrem pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky v Praze ve dnech 6. a 7. listopadu 2008 v prostorách auly Ostravské univerzity*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. Str. 180.

⁵³ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

⁵⁴ KUPKA, Jiří. *XIX. století, století okrašlovacích spolků (strakonický Spolek Renner)*. In: KLADIWA, Pavel, ed. a ZÁŘICKÝ, Aleš, ed. *Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918: výstup z vědeckého semináře ..., pořádaného katedrou historie a Centrem pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky v Praze ve dnech 6. a 7. listopadu 2008 v prostorách auly Ostravské univerzity*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. Str. 181.

⁵⁵ Vyhláška č. 320/1951 Ú. l. ministra vnitra ze dne 29. září 1951 o dobrovolných organizacích a shromážděních.

soupisu⁵⁶. Časopis je dodnes vydatným zdrojem vědomostí o přírodě, dřevinách a památných stromech, od roku 2001 je časopis opět vydáván Ústřední výkonnou radou Českého svazu ochránců přírody.

Rozhodnutím vídeňského Ministerstva kultu a vyučování z roku 1903 došlo ke jmenování prvních konzervátorů pro ochranu přírodních památek a k provedení soupisu přírodních památek, na kterém se vedle přírodovědců z vysokých škol podílely odborné a zájmové organizace, okresní hejtmanství i obce. Akce probíhala pod vedením konzervátora Jana Emlera (*1878 – †1951) v letech 1905 – 1909. V roce 1914 vydalo Ministerstvo orby ředitelstvím státních statků a lesů oběžník o ochraně přírodních památek. Za první světové války sílily snahy po vytvoření ochrannářsky orientovaných komisí při zemských úřadech, ale bez úspěchu⁵⁷.

3.1.3. Období od roku 1918 do konce druhé světové války

V Československé republice byla péče o památky v kompetenci Ministerstva školství a národní osvěty. Příslušným odborníkem se stal Zdeněk Wirth, který v roce 1919 docílil jmenování okresních konzervátorů na úseku ochrany přírody ve všech politických okresech nového státu⁵⁸. Při ministerstvu byl také zřízen sedmičlenný Poradní sbor památkový. V tomto sboru byl expertem na ochranu přírody jmenován Rudolf Maximovič (*1886 – †1963), který je dnes považován za zakladatele tohoto oboru v Československu⁵⁹. Po tři roky funkci vykonával při svém učitelském povolání, než byl roku 1922 jmenován vrchním tajemníkem pro ochranu přírody a později generálním konzervátorem. Téhož roku byl z jeho popudu a za spolupráce Československé obce učitelské a Ústřední jednoty československého lesnictva zahájen soupis významných stromů⁶⁰. Vykonal veliké dílo, přestože byl ve státní správě na ochranu přírody v této době jediným profesionálem. Roku 1922 byly sice zřízeny dva památkové úřady (v Praze pro Čechy a v Brně pro Moravu a Slezsko), ale ty odborníky na ochranu přírody neměly.

---

⁵⁶ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 6.

⁵⁷ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 6.

⁵⁸ Čerpáno z: KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 14.

⁵⁹ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2006. Str. 29.

⁶⁰ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

Drobný krok směrem k právně zakotvené ochraně dřevin znamenal § 20 zákona č. 81/1920 Sb. z. a n.⁶¹, o přidělu zabrané půdy a úpravě právních poměrů k ní, tzv. přidělový zákon, vydaný v souvislosti s prvorepublikovou pozemkovou reformou. Z roku 1924 pochází výnos Ministerstva veřejných prací týkající se doprovodné zeleně podél komunikací, který platil až do roku 1957 a je původcem současných problémů se zelení na krajnicích silnic: „*Stromořadí při veřejných silnicích a cestách jest důležitým orientačním prostředkem k označení směru silnic a cest za doby noční, při vánicích sněhových, při záplavách apod. a bezpečnostním opatřením na silnici, které chrání povozy a chodce při vysokých hrázích podél rybníků, potoků, řek a roklí před sjetím, respektive před pádem. Při novostavbách a rekonstrukcích silnic budiž pamatováno na vysázení stromořadí na pozemku silničním buď na banketech (krajnice), je-li silnice širší v koruně než 6 m, neb na pruhu pozemku za příkopem, je-li silnice užší*⁶².“ Silniční pozemky byly cíleně využívány i k umístování vedení všeho druhu, a tak se ochrany stromořadí týkala také směrnice ředitelství pošt a telefonů z roku 1931, která byla vytvořena na základě upozornění Svazu okrašlovacího v Praze na poškozování alejí tímto úřadem⁶³.

V protektorátu Čechy a Morava bylo na Ministerstvu školství a národní osvěty vytvořeno oddělení ochrany přírody zaměstnávající několik přírodovědců a středoškolských profesorů. V roce 1942 přešlo pod lesnický odbor Ministerstva zemědělství a lesnictví. Tam začal jako referent pracovat další významný představitel československé ochrany přírody RNDr. Jaroslav Veselý (*1906 – †1985), kterého ovšem po zastavení činnosti oddělení čekalo totální nasazení⁶⁴.

3.1.4. Období od roku 1945 do roku 1989

Po druhé světové válce byla agenda ochrany přírody opět svěřena Ministerstvu školství a národní osvěty, a tak i do rukou Rudolfa Maximoviče, který se stal prvním

---

⁶¹ Ustanovení § 20 zák. č. 81/1920 Sb. z. a n.: „*Při sdělávání plánu přihlížej pozemkový úřad k tomu, aby přidělem nebyly rušeny krásy přírodní a ráz krajinný a aby nevzaly újmy památky přírodní, historické a umělecké. Pozemkový úřad může k tomu cíli svoliti, aby plochy, které jsou věnovány parkům, přírodním parkům, které slouží jinak k okrase krajiny, nebo jejichž účelem jest zachovati ukázkou původního rázu krajinného, nebo zajistiti a ochrániti historické památky a jejich okolí s nimi úzce souvisící, vlastníku byly ponechány vedle výměry půdy, která podle §u 11 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zák. a nař., může býti propuštěna dosavadnímu vlastníku ze záboru, jestliže vlastník podrobí se podmínkám stanoveným pozemkovým úřadem v dohodě se zúčastněnými ministerstvy, pokud se týká přístupnosti oněch míst obecnstvu, pracovníkům vědeckým a uměleckým, nebo používání jejich k účelům lidumilným.*“

⁶² ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 10.

⁶³ KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

⁶⁴ KOVARÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 14.

vedoucím redaktorem časopisu Ochrana přírody. Časopis začal vycházet v roce 1946 s podtitulem „Věstník státní péče o ochranu přírody“. V téže roce byla na pražském a brněnském památkovém úřadě zřízena samostatná oddělení pro ochranu přírody. Druhým vedoucím pražského oddělení se v roce 1951 stal zmiňovaný RNDr. Jaroslav Veselý. Ve funkci setrval i po reorganizaci Státního památkového úřadu na Státní památkovou správu v roce 1953⁶⁵.

*Dne 25. ledna 1946 vydal Zemský národní výbor oběžník „Zákaz kácení stromů“, kterým ukládal okresním národním výborům vydat výnosy zakazující kácení ojedinělých stromů, jejich skupin starších 40 let, stromů starých a památných s estetickým významem v krajině. K řešení konkrétních případů měl ONV přizvat zástupce Státního památkového úřadu*⁶⁶. Přesto byla rozptýlená zeleň silně poškozena scelováním pozemků a rozoráváním mezí v padesátých letech 20. století v souvislosti s kolektivizací venkova. Podobně negativně se podepsaly i velké meliorační akce a regulace řek, které se ovšem konaly už v předválečné době. V letech 1950 – 1954 probíhal „Soupis památných neb význačných stromů, stromořadí a porostů“ organizovaný referátem pro ochranu přírody a krajiny na Ministerstvu školství a národní osvěty⁶⁷.

Převratným datem v dějinách ochrany přírody v českých zemích se stal 1. srpen 1956, kdy byl přijat Zákon o státní ochraně přírody č. 40/1956 Sb. Byl poměrně stručný a místy spíš deklarativní. Proklamoval ochranu přírody jako celku a její provádění na vědeckém základě, obsahově se ale stále orientoval na ochranu vybraných cenných částí přírody. Definoval kategorie chráněných území: národní park, chráněná krajinná oblast, státní přírodní rezervace, chráněný přírodní výtvar, chráněný park a zahrada, chráněná studijní plocha⁶⁸. První dvě kategorie existují dodnes, význam pro ochranu dřevin rostoucích mimo les měla zejména kategorie pátá. Zákon dále obsahoval seznam chráněných druhů rostlin a živočichů, které bylo zakázáno rušit, lovit, sbírat a narušovat jejich prostředí (druhá ochrana). Zvláštní kategorií byly částečně chráněné druhy rostlin, což byly takové druhy, u nichž bylo možné sbírat nadzemní části.

Na pomoc okresním konzervátorům byla ustavena nová funkce zpravodaje pro menší obvody. Činnost obou pak vymezovala vyhláška Ministerstva školství a kultury z 9. 7. 1957.

---

⁶⁵ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 27.

⁶⁶ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 27.

⁶⁷ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 24.

⁶⁸ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 27.

Jejich úkolem bylo seznámit se s přírodou svěřeného území, sledovat lidské zásahy do ní, kontrolovat stav chráněných území a dodržování platných předpisů a opatření, zúčastňovat se příslušných jednání, propagovat ochranu přírody, vést nezbytnou evidenci a spolupracovat s nadřízenými orgány. Konzervátor byl oprávněn prozatímně zastavit činnost, která porušovala podmínky ochrany přírody s tím, že definitivně měl rozhodnout do 15 dnů krajský národní výbor. Konzervátoři a zpravodajové byli jmenováni odborem školství a kultury krajského národního výboru a svou práci dělali zdarma⁶⁹.

Roku 1958 byla dosavadní Státní památková péče přeorganizována na Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, který měl funkci metodickou, koordinační, dokumentační, informační a nově i vědecko-výzkumnou. Prvním ředitelem se stal RNDr. Jaroslav Veselý. V dubnu vydalo Ministerstvo školství a kultury vyhlášku č. 54/1958 Ú. l., kterou se určovaly chráněné druhy rostlin a podmínky jejich ochrany. Také vyšel Zákon o kulturních památkách č. 22/1958 Sb., který poskytoval ochranu historickým parkům a zahradám a částečně i rozptýlené zeleni⁷⁰, pokud byla součástí areálů chráněných kulturních památek a jejich ochranných pásem. V září 1958 byla při Společnosti Národního muzea v Praze ustavena sekce ochrany přírody nazvaná Sbor ochrany přírody. Sbor sdružoval odborníky i laiky na celém území státu a mimo jiné akce organizoval i „Strom republiky“. V letech 1958 – 59 byla při krajských národních výborech vytvořena krajská střediska státní památkové péče a ochrany přírody, která se soustředila zejména na zřizování a kontrolu chráněných území a na vytvoření sítě okresních konzervátorů a zpravodajů a řízení jejich činnosti. Posléze věnovala stále více času jednání a prosazování ochrany přírody u institucí a organizací, které přírodu poškozovaly a nedodržovaly platné předpisy⁷¹.

Přijetí ČSN 73 6101 Projektování silnic v roce 1957 bylo bodem obratu ve vztahu k doprovodné silniční zeleni. Napříště se měla vysazovat jen za silničním příkopem (nikoliv na krajnici) a u silnic vyšších tříd se nedoporučovalo vysazování pravidelných stromořadí vůbec. Československá státní norma tak korespondovala s názory odborníků, kteří doporučovali výsadbu ovocných stromů pouze u silnic s nízkou intenzitou silničního provozu a v oblastech, kde jsou pro pěstování ovoce vhodné podmínky⁷². V 50. letech 20. století ovšem dodávali správci silnic nemalé množství ovoce do obchodní sítě a získané prostředky zpětně vkládali

⁶⁹ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 27.

⁷⁰ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 27.

⁷¹ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 28.

⁷² ŠVĚDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 10.

do oprav a údržby cest⁷³, a tak zákon č. 135/1961 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, výsadbu ovocných stromů v § 14 stále nařizoval, ovšem pouze na silničních pomocných pozemcích a za předpokladu, že nebude ohrožována bezpečnost silničního provozu nebo neúměrně ztěžováno použití těchto pozemků k účelu správy silnic, umístování nadzemních a podzemních vedení a obhospodařování sousedních zemědělských pozemků. Prováděcí vyhláška č. 136/1961 Sb. výsadbu upřesňuje v § 19 takto:

„(1) Výsadbu silničního stromoví je nutno provádět podle těchto zásad:

- a) stromoví nesmí být vysazováno na silničních krajnicích, nýbrž jedině na silničních pomocných pozemcích,*
- b) volbu druhů a odrůd je zapotřebí provádět se zřetelem k místním, půdním a klimatickým podmínkám a s ohledem na budoucí vzrůst stromoví,*
- c) přednostně musí být vysazovány ovocné stromy; okrasné stromy a keře je zapotřebí vysazovat tam, kde nejsou podmínky pro ovocné stromoví a kde to vyžaduje ráz krajiny,*
- d) na úsecích pokud možno nejdelších je vhodné vysazovat stejné druhy a odrůdy stromoví.*

(2) Okresní národní výbory rozhodují podle místních podmínek o postupném odevzdání silničního ovocného stromoví do bezplatného užívání socialistickým zemědělským závodům, které pečují o jeho výsadbu a ošetřování a o sklizeň ovoce podle zásad předem dohodnutých s organizací silničního hospodářství; nedojde-li mezi nimi k dohodě, rozhodne okresní národní výbor⁷⁴.“

Přestože se v nové ústavě Československé socialistické republiky publikované pod číslem 100/1960 Sb. objevila formulace: *„Stát pečuje o zvelebování a všestrannou ochranu přírody a o zachování krajinných krás vlasti, aby tím vytvářel stále bohatší zdroje blahobytu lidu a vhodné prostředí, které by prospívalo zdraví pracujících a umožňovalo jejich zotavení⁷⁵“*, došlo ve druhé polovině 20. století k degradaci životního prostředí. Stav přírody byl alarmující a úřady vyvíjely snahy tristní situaci zvrátit. Při vládě ČSSR vznikla roku 1971 Rada pro životní prostředí, která měla funkci poradní a koordinační. Výsledkem její činnosti byla řada příruček s rozбором tehdejšího stavu životního prostředí a obsáhlý metodický materiál k jeho jednotlivým složkám. Při krajských, okresních, městských a některých

---

⁷³ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 10.

⁷⁴ Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů ze dne 4. prosince 1961 č. 136/1961 Sb., kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích (silniční zákon). Část druhá, § 19.

⁷⁵ Ústavní zákon ze dne 11. července 1960 č. 100/1960 Sb. Ústava Československé socialistické republiky. Čl. 15 odst. 2.

místních národních výborech byly zřízeny komise pro životní prostředí. *Výkonná pravomoc a odpovědnost za plnění hlavních úkolů připadla následujícím ministerstvům: Ministerstvu zemědělství a výživy ochrana půdního fondu a krajiny, Ministerstvu lesního a vodního hospodářství péče o lesy a vodu, Ministerstvu výstavby a techniky územní plánování a investiční výstavba, Ministerstvu kultury ochrana přírody a kulturních památek a Ministerstvu zdravotnictví péče o zdraví lidu a omezování hluku*⁷⁶. Došlo také k přesunu řady pravomocí z krajských národních výborů a krajských středisek památkové péče a ochrany přírody na okresní národní výbory, které nově vyhlášovaly chráněné přírodní výtvoř (mimo krasové útvary) a jmenovaly okresní konzervátory a zpravodaje. Z této doby se datuje oddělení exekutivní pravomoci od činností odborných a poradenských⁷⁷.

Mezi předpisy týkající se mimolesní zeleně přibyla v roce 1965 vyhláška Ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 89/1965 Sb., o výkupu surového dříví, ochraně stromů rostoucích mimo les a o mimořádném zásobování dřívím. Podle § 4 odst. 1 této vyhlášky byl ke kácení stromů rostoucích mimo les nutný souhlas místního národního výboru. U stromů v břehových porostech, v zátopovém území, určených k ochraně strží, svahů, slatin a rašelinišť, působících jako větrolamy, registrovaných v zájmu všeobecné ochrany přírody, zvláště chráněných podle předpisů o státní ochraně přírody nebo patřících ke kulturní památce byla k souhlasu nutná součinnost orgánu státní ochrany přírody, popř. státní památkové péče. Národní výbory měly dbát, aby povoleným kácením nedošlo k nadměrné těžbě mimolesní zeleně nebo narušení vzhledu krajiny⁷⁸. Později byla tato vyhláška novelizována vyhláškami Ministerstva lesního a vodního hospodářství č. 154/1968 Sb. a č. 142/1969 Sb.

Přímý vztah k dřevinám rostoucím mimo les mělo také přetvoření Sboru ochrany přírody při Společnosti Národního muzea v Praze na organizaci TIS – Svaz pro ochranu přírody a krajiny v srpnu 1969. Tato dobrovolná organizace pro starší 11 let se zaměřovala na výsadbu zeleně, usměrňování rekreačního tlaku, očistu přírody, propagaci ochrany přírody a vůbec v mnohém navazovala na tradici spolků pro okrašlování a ochranu domoviny. Symbolickým přihlášením k těmto kořenům byl program „Československo – zahrada

---

⁷⁶ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 35.

⁷⁷ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 35.

⁷⁸ Vyhláška Ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství ze dne 12. srpna 1965 číslo 89/1965 Sb., o výkupu surového dříví, ochraně stromů rostoucích mimo les a o mimořádném zásobování dřívím, § 4 odst. 1.

Evropy“. Péči o mimolesní zeleň se také věnoval Český svaz ochránců přírody⁷⁹ vytvořený 11. září 1979⁸⁰.

V roce 1975 schválila Rada pro životní prostředí při české vládě Komisi pro krajinu a osídlení složenou ze 75 odborníků. Jejím předsedou se stal architekt Z. Šaman, ředitel odboru životního prostředí, územního plánování a stavebního řádu na Ministerstvu výstavby a techniky. *Komise měla funkci koordinační, navrhovala postupy při ochraně a tvorbě krajiny, spolupracovala s komisemi pro životní prostředí při krajských národních výborech a připravovala náměty k propagaci a výuce*⁸¹.

V roce 1977 byl pod číslem 96/1977 Sb. vydán zákon o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství, který v § 35 novelizoval zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, a rozšířil jej o ustanovení o „stromech rostoucích mimo les“. Rozhodování o kácení stromů rostoucích mimo les bylo novelizovaným § 13 odstavcem 2 zákona č. 40/1956 Sb. svěřeno místním národním výborům s možností okresních národních výborů si tuto pravomoc vyhradit. Novelizovaný § 19 v přidaném odst. 2 nyní obsahoval zákonné zmocnění pro Ministerstvo kultury České socialistické republiky, aby obecně závazným právním předpisem stanovilo *podrobnosti o ochraně stromů rostoucích mimo les, o postupu při výjimečném povolování jejich kácení a o způsobu využití dřevní hmoty z těchto stromů*. Tato vyhláška byla vydána teprve 17. září 1980 pod číslem 142/1980 Sb. O rok později k ní přibyl metodický návod.

Vyhláška má devět paragrafů, které se vztahují na *stromy (dřeviny stromového a keřového vzrůstu) rostoucí mimo les v krajině, sídelních útvarech a v jejich obytných, výrobních a rekreačních zónách*⁸². Takto vymezené stromy pak člení do dvou kategorií. V první byly zařazeny stromy v parcích, veřejných zahradách, stromořadích, s krajinotvornou, estetickou, historickou nebo přírodní hodnotou, clonící hospodářské objekty, chránící půdní fond, prameniště a rašeliniště, v opuštěných těžebních prostorech a stromy s obvodem kmene nad 125 cm, nebo průměrem nad 40 cm, měřeným v 1,3 m nad zemí⁸³. Druhá kategorie byly všechny ostatní stromy rostoucí mimo les. Byla stanovena povinnost ochrany a péče o stromy⁸⁴, nutnost povolení ke kácení stromů I. kategorie⁸⁵ a podmínky nouzového kácení⁸⁶.

⁷⁹ Více o činnosti ČSOP na tomto poli zde: KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 27.

⁸⁰ KOVARÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 36.

⁸¹ KOVARÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 36.

⁸² Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 17. září 1980 č. 142/1980 Sb., § 1. odst. 1.

⁸³ Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 17. září 1980 č. 142/1980 Sb., § 2. odst. 2.

⁸⁴ Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 17. září 1980 č. 142/1980 Sb., § 3.

⁸⁵ Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 17. září 1980 č. 142/1980 Sb., § 4.

Novela zákona č. 135/1961 Sb., o pozemních komunikacích, s číslem 27/1984 Sb. reagovala na houstnoucí provoz a zvyšující se počet dopravních nehod. Už se nepočítalo s využíváním silničních pomocných pozemků k umístování nadzemních a podzemních vedení a v § 20 se stanovila povinnost odstranění pevných překážek z krajnic dálnic, silnic a místních komunikací ve lhůtách stanovených prováděcím předpisem⁸⁷. Tím byla vyhláška č. 35/1984 Sb., která ve výčtu pevných překážek v § 21 odst. 1 uváděla i stromoví⁸⁸. Lhůty byly vyměřeny v § 21 odst. 2 následovně: „*Předměty tvořící pevnou překážku umístěné na vozovce a v krajnicích silnic nebo místních komunikací v době před účinností této vyhlášky musí být odstraněny v těchto lhůtách*

a) u silnic I. třídy budovaných jako rychlostní komunikace do 30. 6. 1986,

b) u silnic I. a II. třídy do 31. 12. 1986,

c) u silnic III. třídy a u místních komunikací I. a II. třídy do 31. 12. 1990⁸⁹.“

Lhůty nebyly dodrženy, v zásadě se kácelo jen tam, kde k zákonné povinnosti odstranit strom jako pevnou překážku, přibyl ještě důvod další. A tak byly káceny pouze stromy přímo zasahující do vozovky, ostatní jen na základě potřeb údržby či špatného stavu dřevin, eventuálně v důsledku rekonstrukcí nebo pokud šlo o úseky se zvýšeným počtem dopravních nehod. Ještě v roce 2008 bylo v ČR kolem silnic I. třídy přibližně 370 km stromořadí rostoucích na krajnici⁹⁰.

Novela zákona o státní ochraně přírody, která vyšla jako zákon č. 65/1986 Sb., stanovila sankce za poškozování chráněné přírody. Podle ní mohl okresní národní výbor uložit občanovi pokutu až do 5000 Kč a organizacím do výše 250000 Kč a ještě uložit nápravu následků poškození (po jejím neprovedení mohl pokutu zdvojnásobit⁹¹).

Celkově lze říci, že kvalita péče o zeleň byla v tomto období rozdílná podle subjektu, obvykle komunálního charakteru, který ji prováděl. Desítky let degradace zahradnického řemesla, kdy se obor stal doménou absolventů zvláštních škol a udržování zeleně zůstávalo na chvostu zájmu národních výborů, se negativně projevil zejména na stavu historických parků

---

⁸⁶ Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 17. září 1980 č. 142/1980 Sb., § 7.

⁸⁷ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 11.

⁸⁸ Vyhláška č. 35/1984 Sb. § 21 odst. 1: „*Pevné překážky zabudované ve vozovce nebo v krajnicích silnic a místních komunikací jsou odrazníky, betonové sloupky, sloupy nadzemního vedení, stromoví, poutače všeho druhu a další předměty a zařízení pevně spojené se zemí.*“

⁸⁹ Vyhláška č. 35/1984 Sb. § 21 odst. 2.

⁹⁰ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 11.

⁹¹ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 36.

a stromořadí⁹². Na urbanizovaném území došlo k úbytku zeleně rekonstrukcemi ulic pod tlakem automobilové dopravy a asanací starých městských čtvrtí. Původní zástavbu se zahradami vystřídala nová sídliště. I když proluky mezi panelovými domy byly osázeny vegetací, ta svou kvalitou často nedosahovala kvalit předchozí soukromé výsadby. Zakládání sídlištní zeleně bylo provázeno nevhodným a nesourodým výběrem dřevin a zanedbanou následnou péčí. Na nekvalitních půdách se používaly přípravné, krátkověké dřeviny (topol, bříza) a již nedošlo k výsadbám dřevin cílových⁹³.

3.1.5. Období po roce 1989 do vydání zákona o ochraně přírody a krajiny

Stav životního prostředí se po roce 1989 stal jednou z palčivých otázek, kterou bylo v nových demokratických poměrech nutno urychleně řešit. Vzniklo Ministerstvo životního prostředí České republiky pod vedením prof. Bedřicha Moldana a na federální úrovni byl ustaven Federální výbor pro životní prostředí v čele s Ing. Josefem Vavrouškem. V roce 1990 byla vydána tzv. Modrá kniha s oficiálním názvem Životní prostředí České republiky a o rok později Program ozdravení životního prostředí České republiky, tzv. Duhový program⁹⁴. Vyvrcholením snah o zlepšení životního prostředí a zásadním mezníkem v dějinách ochrany naší přírody bylo schválení nového a pokrokového zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který ve znění pozdějších předpisů platí doposud.

3.2. Prameny platné právní úpravy v České republice

Problematika nakládání se stromy a keři není v českém právu upravena jednotně, naopak je roztržena do celé řady zákonných i podzákonných norem⁹⁵. Jak už bylo zmíněno výše, jsou tématem této práce jen dřeviny rostoucí mimo les a jejich veřejnoprávní ochrana, lesní porosty a dřeviny podléhající zvláštnímu režimu ochrany ponecháme stranou. Soukromoprávními normami se budeme zabývat jen v míře nutné pro postupy dle práva veřejného (např. otázka vlastnictví dřevin). Pojem dřeviny rostoucí mimo les byl vymezen už v kapitole 2.1. Na následujících řádkách podáme stručný přehled předpisů, které do této oblasti relevantně zasahují.

Veřejné právo je odvětvím práva, které směřuje k ochraně pestré řady veřejných zájmů, jakými jsou např. ochrana přírody, ochrana kulturních památek, ochrana množství a

⁹² KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5. Str. 27.

⁹³ REŠ, Bohumil, Tomáš VENCÁLEK a Jaromír KOSEJK. *Obnova zeleně v urbanizované krajině*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 9.

⁹⁴ KOVAŘÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. *100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku*. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000. Str. 76.

⁹⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 21.

kvality vod, bezpečnost silniční dopravy atd. K ochraně veřejných zájmů jsou zákonem povolány orgány veřejné správy, které jsou oprávněny ji vykonávat jen v mezích zákona a pouze způsobem, jaký zákon stanoví⁹⁶. Veřejná správa také zajišťuje, aby v případě konfliktu více veřejných zájmů bylo konečné rozhodnutí o dalším postupu důsledkem objektivního a odborného posouzení jejich závažnosti. Společenská shoda o významu stromů a keřů na nelesních pozemcích vedla k zařazení jejich ochrany mezi veřejné zájmy a byla důsledkem právní regulace většiny činností od výsadby až po případné kácení⁹⁷.

3.2.1. Zákon o ochraně přírody a krajiny

Naprosto zásadním právním předpisem, který zakládá veřejnoprávní režim ochrany dřevin rostoucích mimo les, je zákon České národní rady ze dne 19. února 1992 č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších právních předpisů (v této práci označován zkratkou ZOPK). Až do jeho vydání byly mimolesní dřeviny chráněny pouze podzákonnými právními normami. Dřeviny rostoucí mimo les jsou definovány v § 3 odst. 1 písm. i) ZOPK, nakládání s nimi je upraveno v § 7 - § 9 téhož zákona. Další ustanovení mají obecnější povahu, jedná se zejména o sankční opatření upravená v § 87 - § 88a ZOPK a určení příslušných správních úřadů v § 75 - § 77a ZOPK. Podrobnosti k provedení ZOPK stanoví vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky ze dne 11. června 1992 č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen Vyhláška), v § 8.

3.2.2. Zákony týkající se dřevin podél liniových staveb a vodních toků

Ustanovení § 8 ZOPK obsahuje zvláštní oprávnění ke kácení dřevin podél liniových staveb a vodních toků. Odlišná úprava nekoresponduje se zájmem na zesílené ochraně přírody, jakým by mohl být např. boj proti fragmentarizaci krajiny, ale reaguje na typické, opakující se situace, kdy je pokácení dřevin nezbytné s ohledem na jiné veřejné zájmy sledované a chráněné zvláštními zákony⁹⁸. V těchto případech plynulé proudění vody a bezproblémový provoz jednotlivých zařízení.

Až do novely č. 349/2009 Sb. obsahoval § 8 odst. 2 ZOPK neurčitou formulaci, že *povolení není třeba ke kácení dřevin ... při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů*. Předpisy byly uvedeny v poznámce pouze demonstrativně, což do praxe vneslo řadu sporů o okruh těchto zvláštních předpisů, zvláště poté, co všechny pozbyly platnost a byly nahrazeny

---

⁹⁶ Čl. 2, odst. 3 zák. č. 1/1993 Sb. Ústavy České republiky. Čl. 2, odst. 2 zák. č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod.

⁹⁷ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 415.

⁹⁸ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 424.

novými⁹⁹. Ministerstvo životního prostředí ČR o sporných předpisech několikrát metodicky rozhodovalo a většinou jim postavení zvláštního předpisu přiznalo. Nejasnosti odstranila zmiňovaná novela č. 349/2009 Sb., která přinesla dnes platné a jasnější formulace¹⁰⁰.

Podle § 8 odst. 1 ZOPK může orgán ochrany přírody vydat povolení ke kácení dřevin na silničních pozemcích jen po dohodě se silničním správním úřadem. Tomu odpovídá oprávnění vlastníka dálnice, silnice a místní komunikace dřeviny na silničních pozemcích na návrh příslušného orgánu Policie České republiky či silničního správního úřadu nebo po projednání s nimi kácet, uvedené v § 15 odst. 2 zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších právních předpisů. V § 15 odst. 2 téhož zákona se stanoví, že silniční vegetace nesmí ohrožovat bezpečnost užití pozemní komunikace nebo ztěžovat využití silničních pomocných pozemků či pozemků sousedících. Silniční vegetace je příslušenstvím dálnice, silnice a místní komunikace, jak opět stanoví zákon o pozemních komunikacích v § 13 písm. d. Obdobně je k povolení kácení dřevin u železničních drah dle § 8 odst. 1 ZOPK nutná dohoda s drážním správním úřadem. Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších právních předpisů, nařizuje v § 10 vlastníkům nemovitostí v sousedství dráhy strpět opatření k zabránění pádu stromů do kolejiště.

Kácení dřevin při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků a v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděné při provozování těchto soustav je dle § 8 odst. 2 ZOPK možné na základě pouhého oznámení orgánu ochrany přírody. Oznámení musí být provedeno písemně a nejméně 15 dnů předem. K tomu poznámka pod čarou demonstrativně uvádí zák. č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (dále jen vodní zákon), a zák. č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (dále jen energetický zákon).

Vodní zákon v § 14 odst. 1 písm. a vyžaduje povolení vodoprávního úřadu k vysazování stromů nebo keřů v záplavových územích v rozsahu ovlivňujícím odtokové poměry. Údržba břehových porostů při správě vodních toků je stanovena v § 47 odst. 2 písm. b vodního zákona. Správci vodních toků jsou dle § 49 odst. 1 písm. b téhož zákona po projednání s vlastníky pozemků oprávněni odstraňovat nebo nově vysazovat stromy a keře podél koryt vodních toků v šířce 6 až 8 metrů od břehové čáry v závislosti na významu vodního toku. Povinnost vlastníků tyto porosty na svých pozemcích strpět nalezneme v § 50

---

⁹⁹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 425.

¹⁰⁰ Více viz: LANDOVÁ, Barbora a Svatava HAVELKOVÁ. *K novele zákona o ochraně přírody a krajiny.* In: Ochrana přírody č. 6/2009. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 19.

písm. a vodního zákona. Podle § 51 odst. 2 téhož zákona může vodoprávní úřad vlastníkům pozemků sousedících s koryty vodních toků zakázat kácet stromy a keře zabezpečující stabilitu koryta vodního toku. K okruhům upraveným vodním zákonem patří také dřeviny na ochranných hrázích. Náletové dřeviny na hrázích sloužících k ochraně před povodněmi a ke vzdouvání nebo akumulaci vody jsou dle § 59 odst. 1 písm. j vodního zákona vlastníci vodních děl povinni odstraňovat. Tyto dřeviny jsou úplně vyjmuty z režimu dřevin rostoucích mimo les daným ZOPK. Jejich neodstranění je přestupkem proti vodnímu zákonu dle § 119 odst. 5 (vlastníkem nebo stavebníkem vodního díla je fyzická osoba) a správním deliktem dle § 125d odst. 5 (vlastníkem nebo stavebníkem vodního díla je právnická nebo podnikající fyzická osoba). Podle § 58 odst. 2 písm. a je na ochranných hrázích zakázáno vysazovat dřeviny mimo určená místa.

Energetický zákon svěřuje oprávnění odstraňovat a oklešťovat stromové a jiné porosty (a provádět jejich likvidaci) ohrožující bezpečný a spolehlivý provoz provozovatelům elektroenergetické přenosové¹⁰¹ a distribuční¹⁰² soustavy, výrobcům plynu¹⁰³ a provozovatelům plynárenské přepravní¹⁰⁴ a distribuční¹⁰⁵ soustavy a zásobníků plynu¹⁰⁶ a držitelům licence na rozvod tepelné energie¹⁰⁷, pokud tak po předchozím upozornění a stanovení rozsahu neučinil sám vlastník nebo uživatel nemovitosti. Dále je upravena otázka dřevin v ochranných pásmech jednotlivých energetických zařízení. Pod elektrickým nadzemním vedením je zakázáno nechávat růst porosty nad výšku 3 m¹⁰⁸, nad vedením podzemním je vůbec zakázáno vysazovat trvalé porosty¹⁰⁹. V ochranném pásmu plynárenských zařízení v šíři dvou metrů na obě strany od osy plynovodu nebo přípojky lze dřeviny vysazovat, ale pouze na základě souhlasu provozovatele příslušného zařízení¹¹⁰. Obdobně je výsadba vázána na předchozí souhlas provozovatele u zařízení sloužících k rozvodu tepelné energie¹¹¹. Výsadba dřevin bez získání souhlasu je přestupkem¹¹² nebo správním deliktem¹¹³ proti energetickému zákonu.

---

¹⁰¹ Ustanovení § 24 odst. 3 písm. g zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰² Ustanovení § 25 odst. 3 písm. g zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰³ Ustanovení § 57 odst. 1 písm. g zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰⁴ Ustanovení § 58 odst. 1 písm. f zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰⁵ Ustanovení § 59 odst. 1 písm. g zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰⁶ Ustanovení § 60 odst. 1 písm. d zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰⁷ Ustanovení § 76 odst. 5 písm. c zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰⁸ Ustanovení § 46 odst. 9 zák. č. 458/2000 Sb.

¹⁰⁹ Ustanovení § 46 odst. 10 zák. č. 458/2000 Sb.

¹¹⁰ Ustanovení § 68 odst. 6 zák. č. 458/2000 Sb.

¹¹¹ Ustanovení § 87 odst. 4 zák. č. 458/2000 Sb.

¹¹² Ustanovení § 90 odst. 1 písm. r zák. č. 458/2000 Sb.

¹¹³ Ustanovení § 91a odst. 1 písm. t zák. č. 458/2000 Sb.

3.2.3. Další předpisy práva veřejného

V řízení ve věcech dřevin rostoucích mimo les bude samozřejmě subsidiárně použit zák. č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen správní řád). Žádné z ustanovení zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen trestní zákoník), nesměřuje přímo k ochraně dřevin rostoucích mimo les, přesto mohou nastat situace, kdy dojde i k uplatnění trestněprávní odpovědnosti. V případě jednání vlastníka by se jednalo o § 229 trestního zákoníku – zneužívání vlastnictví¹¹⁴, pokud by subjektem byla osoba odlišná od vlastníka, šlo by o poškození cizí věci dle § 228 téhož zákona¹¹⁵. Z trestných činů proti životnímu prostředí (hlava VIII trestního zákoníku) by za určitých okolností mohly být naplněny skutkové podstaty trestných činů: Poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300) a šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin (§ 307). Poškození nebo zničení památného stromu sankcionuje § 301 trestního zákoníku. Vegetace se také částečně dotýká zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (dále jen stavební zákon). Jistě by bylo možné zmínit ještě celou řadu zákonů s veřejnoprávní úpravou, ale ty už se dané problematiky dotýkají jen velmi okrajově.

Ještě delší by byl výčet podzákoných právních norem práva veřejného. Z nich upozorníme jen na prováděcí vyhlášky ke zmiňovaným zákonům, na interní a metodické materiály Ministerstva životního prostředí a na technické normy¹¹⁶, jakými jsou např.: ČSN 83 9021 Technologie vegetačních úprav v krajině - Rostliny a jejich výsadba, ČSN 83 9061 Technologie vegetačních úprav v krajině - Ochrana stromů, porostů a vegetačních ploch při stavebních pracích, ČSN 73 6005 Prostorové uspořádání sítí technického vybavení¹¹⁷ atd.

3.2.4. Předpisy práva soukromého

Přestože se tato diplomová práce soustředí na veřejnoprávní režim dřevin rostoucích mimo les, pominout soukromé právo nelze. Stromy a keře jsou sice prvky životního prostředí s nezastupitelnými mimoprodukčními funkcemi významnými pro přírodu i člověka, ale

---

¹¹⁴ Zákon 40/2009 Sb. § 229: „Kdo poškodí důležitý zájem kulturní, vědecký, na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí, chráněný jiným právním předpisem, tím, že zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnou nebo zašantročí vlastní věc větší hodnoty, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“

¹¹⁵ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 431.

¹¹⁶ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 422.

¹¹⁷ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 422.

předně jsou předmětem vlastnického práva¹¹⁸. První vede ke vzniku veřejného zájmu na ochraně dřevin rostoucích mimo les, který se ovšem musí vyrovnat s ochranou vlastnictví¹¹⁹ a jiných majetkových práv, jež je jedním z pilířů demokratického právního státu a vyplývá z druhého¹²⁰. Dle § 120 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, je dřevinu nutno chápat jako součást věci nemovité¹²¹, pozemku, na kterém roste. Kromě vlastnictví je pro mimolesní zeleň důležitá také úprava sousedského práva¹²² a odpovědnosti za škodu¹²³.

3.3. Prameny platné právní úpravy v Rakouské republice

Pokud jsme právní úpravu dřevin rostoucích mimo les v právním řádu České republiky označili za roztržštěnou, je situace v Rakouské republice ještě komplikovanější. Rakousko je spolkovou zemí¹²⁴ tvořenou devíti samostatnými zeměmi¹²⁵: Burgenland (Burgenland), Kärnten (Korutany), Niederösterreich (Dolní Rakousy), Oberösterreich (Horní Rakousy), Salzburg (Salcbursko), Steiermark (Štýrsko), Tirol (Tyroly), Vorarlberg (Voralbersko) a Wien (Vídeň), které mohou v ústavou přidělených oborech působnosti vydávat vlastní zemské zákony (Landesgesetze). Ochrana přírody a krajiny spadá v Rakousku do kompetence jednotlivých zemí¹²⁶, existuje tedy devět různých úprav.

Zákony o ochraně stromů (Baumschutzgesetze) mají pouze ve Vídni¹²⁷ a Štýrsku¹²⁸. V nich jsou určena základní pravidla pro zacházení se stromy a obce jsou zmocněny vydat nařízení k provedení zákona (Baumschutz-Verordnung¹²⁹). Ostatní země tyto speciální

---

¹¹⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 21.

¹¹⁹ K tomu např. KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. In: *České právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2005. Str. 3 – 80.

¹²⁰ Viz KOLARÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 414.

¹²¹ Ustanovení § 119 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹²² Ustanovení § 127 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹²³ Ustanovení § 415 a násl. 119 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹²⁴ Art. 2 Abs. 1 Bundes-Verfassungsgesetzes B-VG. Dále jen B-VG. (Čl. 2 odst. 1 Spolkového ústavního zákona č. 1/1930 spolkové sbírky zákonů v platném znění.)

¹²⁵ Art. 2 Abs. 2 B-VG.

¹²⁶ Rakouská ústava v článcích 10 a 14 (Art. 10 – Art. 14 B-VG) vymezuje obory působnosti na spolkové úrovni. Co se ochrany životního prostředí týče zařazuje do spolkové kompetence v čl. 10 odst. 1 čís. 10 B-VG hornictví, lesnictví a ochranu vod a v čl. 15 odst. 1 čís. 4 B-VG ochranu rostlin proti chorobám a poškození. V čl. 15 odst. 1 B-VG zbytková klauzule říká, že co nebylo vymezeno jako spolkový obor působnosti, je v samostatné kompetenci zemí. To platí i pro ochranu přírody a krajiny.

¹²⁷ Gesetz zum Schutze des Baumbestandes in Wien (Wiener Baumschutzgesetz) LGBl. Nr. 27/1974 idgF.

¹²⁸ Gesetz zum Schutze des Baumbestandes in der Steiermark (Steiermärkisches Baumschutzgesetz) LGBl. Nr. 18/1990 idgF.

¹²⁹ NIKODEM, Gunther. *Moderne Baumpflege. Ein Leitfaden für einen nachhaltigen Umgang mit den Bäumen in Stadt und Gemeinde*. 1. vyd. Schwanenstadt: Verlag der Grünen Bildungswerkstatt OÖ, 2003. Str. 44.

zákony nemají a dřeviny chrání v rámci obecné ochrany rostlin¹³⁰, druhové ochrany rostlin¹³¹, jako přírodní památky¹³² (Naturdenkmale), chráněné části přírody¹³³ (geschützte Landschaftsteile) či dřeviny v okolí tekoucích i stojatých vod¹³⁴. Na dřeviny se také vztahují zákazy vysazování nepůvodních druhů rostlin¹³⁵ a zákony o ochraně proti přenosným chorobám u rostlin¹³⁶.

„Baumschutzgesetz“ je v Rakousku převážně chápán jako nástroj ochrany kvantity i kvality stromů v urbanizovaném území, kde je vegetace pod mnohem většími tlaky a výše zmíněné běžné nástroje nestačí. Nasvědčuje tomu i okolnost, že první zákon o ochraně stromů byl již roku 1974 přijat ve Vídni a druhý ve Štýrsku o 16 let později. (Štýrský Hradec je druhým největším městem Rakouska.) Zemskými sněmy (Landtage) ostatních spolkových zemí takové zákony ještě neprošly, ačkoliv např. v Horním Rakousku se strana zelených velmi zasazovala o jeho přijetí¹³⁷. Návrh hornorakouského zákona „zum Schutz des

---

¹³⁰ Ustanovení § 14 Abs. 1 Burgenländisches Naturschutz- und Landschaftspflegegesetzes LGBl. Nr. 27/1991 idgF.

Ustanovení § 17 Kärntner Naturschutzgesetzes (K-NSG) LGBl. Nr. 79/2002 idgF.

Ustanovení § 17 Niederösterreichischer Naturschutzgesetzes (NÖ NSchG) LGBl. Nr. 87/2000 idgF.

Ustanovení § 26 Oberösterreichischer Natur- und Landschaftsschutzgesetzes (Oö. NSchG) LGBl. Nr. 129/2001 idgF.

Ustanovení § 30 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl. Nr. 73/1999 idgF.

Ustanovení § 15 Vorarlberger Gesetzes über Naturschutz und Landschaftsentwicklung LGBl. Nr. 22/1997 idgF.

¹³¹ Ustanovení § 18 Kärntner Naturschutzgesetzes (K-NSG) LGBl. Nr. 79/2002 idgF.

Ustanovení § 27 Oberösterreichischer Natur- und Landschaftsschutzgesetzes (Oö. NSchG) LGBl. Nr. 129/2001 idgF.

Ustanovení § 29 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl. Nr. 73/1999 idgF.

Ustanovení § 23 Tiroler Naturschutzgesetzes (TNSchG) LGBl. Nr. 26/2005 idgF.

¹³² Ustanovení § 32a Abs. 1 Kärntner Naturschutzgesetzes (K-NSG) LGBl. Nr. 79/2002 idgF.

Ustanovení § 12 Niederösterreichischer Naturschutzgesetzes (NÖ NSchG) LGBl. Nr. 87/2000 idgF.

Ustanovení § 15 Abs. 2 Oberösterreichischer Natur- und Landschaftsschutzgesetzes (Oö. NSchG) LGBl. Nr. 129/2001 idgF.

Ustanovení § 6 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl. Nr. 73/1999 idgF.

Ustanovení § 27 Abs. 2 Tiroler Naturschutzgesetzes (TNSchG) LGBl. Nr. 26/2005 idgF.

¹³³ Ustanovení § 14 Abs. 3 Burgenländisches Naturschutz- und Landschaftspflegegesetzes LGBl. Nr. 27/1991 idgF.

Ustanovení § 12 Oberösterreichischer Natur- und Landschaftsschutzgesetzes (Oö. NSchG) LGBl. Nr. 129/2001 idgF.

Ustanovení § 12 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl. Nr. 73/1999 idgF.

Ustanovení § 29 Vorarlberger Gesetzes über Naturschutz und Landschaftsentwicklung LGBl. Nr. 22/1997 idgF.

¹³⁴ Ustanovení § 9 Abs. 2 Nr. 7 Oberösterreichischer Natur- und Landschaftsschutzgesetzes (Oö. NSchG) LGBl. Nr. 129/2001 idgF.

Ustanovení § 24 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl. Nr. 73/1999 idgF.

Ustanovení § 3 Abs. 7 Tiroler Naturschutzgesetzes (TNSchG) LGBl. Nr. 26/2005 idgF.

Ustanovení § 24 Abs. 3 Vorarlberger Gesetzes über Naturschutz und Landschaftsentwicklung LGBl. Nr. 22/1997 idgF.

¹³⁵ Ustanovení § 9 Abs. 2 Nr. 6 Oberösterreichischer Natur- und Landschaftsschutzgesetzes (Oö. NSchG) LGBl. Nr. 129/2001 idgF.

Ustanovení § 33 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl. Nr. 73/1999 idgF.

Ustanovení § 16 Vorarlberger Gesetzes über Naturschutz und Landschaftsentwicklung LGBl. Nr. 22/1997 idgF.

¹³⁶ Např. Niederösterreichischer Kulturpflanzenchutzgesetz LGBl. Nr. 158/78 idgF.

¹³⁷ Viz např.: APFENTHALER, Kurt. *Endlich ein Baumschutzgesetz für Linz, Wels und Steyr!* Článek ze dne 30. 1. 2009 dostupný na internetové adrese: <http://ooe.gruene.at/naturschutz/artikel/lesen/40251/>

Baumbestandes¹³⁸ z 10. června 2005 měl platit pouze na území statutárních měst (Linec, Wels a Steyr). Zřejmě není potřeba takových zákonů mimo prostředí velkých měst pocíťována tak silně, k čemuž se přidávají ještě obavy z hromadného odstraňování zeleně před nabytím účinnosti nového zákona, kácení dřevin před dosažením parametrů, na základě kterých je vyžadováno povolení k pokácení, nárůstu byrokracie a prodražení jejího fungování¹³⁹ atd.

Problémem ale je, že pokud zemský sněm zákon neschválí, nemají velká města žádný nástroj, jak zacházení se dřevinami na svém území regulovat¹⁴⁰. Obecní nařízení bez výslovného zmocnění zákonem vydat nelze a podle judikatury¹⁴¹ rakouského ústavního soudního dvora (Verfassungsgerichtshof) nemohou obce danou problematiku upravovat ani policejním nařízením ve smyslu Čl. 118 odst. 6 B-VG. V Salcbursku přistoupili k řešení, kdy je zmocnění k vydání nařízení o ochraně stromů ve městě Salcburku (Salzburger Baumschutzverordnung) a rámcová úprava této problematiky uvedena v zemském zákoně o ochraně přírody¹⁴². Obdobně postupovali v Dolních Rakousích, kde je zmocnění a struktura nařízení uvedena v § 15 zemského zákona o ochraně přírody¹⁴³. Možnost vydat nařízení mají ovšem všechny obce Dolních Rakous, a ne pouze hlavní město jako tomu je v Salcbursku.

Z rakouské právní úpravy se dále zaměříme pouze na zemskou úpravu vídeňskou a štýrskou, které na poli ochrany dřevin rostoucích mimo les prošly nejdelším vývojem. Jako jediné obsahují s Českou republikou srovnatelné, zákonem stanovené, instituty a platí na celém zemském území. Vídeň zároveň představuje specifické velkoměstské prostředí s absolutní převahou urbanizovaných území, Štýrsko reprezentuje ochranu mimolesní zeleně v menších městech a ve volné krajině.

3.3.1. Vídeňská zemská právní úprava

Ochrana dřevin rostoucích mimo les ve Vídni je dána zákonem o ochraně přírody (Wiener Naturschutzgesetz LGBl. Nr. 45/1998 idgF.) a starším zákonem o ochraně stromů ve Vídni (Gesetz zum Schutze des Baumbestandes in Wien LGBl. Nr. 27/1974 idgF., dále jen

---

Anonym. *Grüne Baumschutz-Träumerei*. Článek ze dne 7. 4. 2011 dostupný na internetové adrese:

<http://www.bauernzeitung.at/index.php?id=2500%2C111347%2C%2C>

¹³⁸ Č. j.: Verf-1-276000/3-2005. Dostupný na této internetové adrese:

http://www.gb.w.at/uploads/media/LG_baumschutzgesetz100605.doc.

¹³⁹ NIKODEM, Gunther. *Moderne Baumpflege. Ein Leitfaden für einen nachhaltigen Umgang mit den Bäumen in Stadt und Gemeinde*. 1. vyd. Schwanenstadt: Verlag der Grünen Bildungswerkstatt OÖ, 2003. Str. 45 – 46.

¹⁴⁰ NIKODEM, Gunther. *Moderne Baumpflege. Ein Leitfaden für einen nachhaltigen Umgang mit den Bäumen in Stadt und Gemeinde*. 1. vyd. Schwanenstadt: Verlag der Grünen Bildungswerkstatt OÖ, 2003. Str. 44.

¹⁴¹ Judikát VfSlG.11753/1988.

¹⁴² Ustanovení § 11 Salzburger Naturschutzgesetzes (NSchG) LGBl Nr. 73/1999 idgF.

¹⁴³ Ustanovení § 15 Niederösterreichischer Naturschutzgesetzes (NÖ NSchG) LGBl. Nr. 87/2000 idgF.

WBSchG). Zákon o ochraně přírody zakotvuje obecnou¹⁴⁴ a druhovou¹⁴⁵ ochranu rostlin, zakazuje vypalování dřevin¹⁴⁶ a stromy podle něj mohou být prohlášeny za přírodní památky¹⁴⁷. K zákonu existuje prováděcí nařízení¹⁴⁸. Z pohledu této práce je mnohem důležitější vídeňský zákon o ochraně stromů, ke kterému nařízení neexistuje, což je dáno specifickým postavením Vídně jako města a země zároveň.

3.3.2. Štýrská zemská právní úprava

I ve Štýrsku se dřevin dotýká zemský zákon o ochraně přírody a péči o krajinu (Gesetz über den Schutz der Natur und die Pflege der Landschaft LGBl. Nr. 65/1976 idgF.) a zákon o ochraně stromů ve Štýrsku (Gesetz zum Schutze des Baumbestandes in der Steiermark LGBl. Nr. 18/1990 idgF., dále jen SBSchG). Podle zákona o ochraně přírody a péči o krajinu mohou být stromy chráněny jako přírodní památky¹⁴⁹ a na základě obecné ochrany rostlin¹⁵⁰. Aleje a dřeviny na pobřežních nivách (Flurgehölze) jsou považovány za chráněné části přírody¹⁵¹, k mýcení pobřežní zeleně je nutné povolení¹⁵² a připevňování ukazatelů a různých ohlášení přímo na stromy se zakazuje¹⁵³. Na základě zmocnění zákona o ochraně stromů mohou obce vydávat prováděcí nařízení, které určí další podrobnosti ochrany¹⁵⁴.

---

¹⁴⁴ Ustanovení § 13 Abs. 2 Wiener Naturschutzgesetzes LGBl. Nr. 45/1998 idgF.

¹⁴⁵ Ustanovení § 9 Abs. 1 Wiener Naturschutzgesetzes LGBl. Nr. 45/1998 idgF.

¹⁴⁶ Ustanovení § 17 Abs. 1 Wiener Naturschutzgesetzes LGBl. Nr. 45/1998 idgF.

¹⁴⁷ Ustanovení § 28 Abs. 2 Wiener Naturschutzgesetzes LGBl. Nr. 45/1998 idgF.

¹⁴⁸ Verordnung der Wiener Landesregierung über den Schutz wild wachsender Pflanzen- und frei lebender Tierarten und deren Lebensräume sowie zur Bezeichnung von Biotoptypen LGBl. Nr. 05/2000 idgF. (Wiener Naturschutzverordnung - Wr. NschVO).

¹⁴⁹ Ustanovení § 10 Abs. 2 Gesetzes über den Schutz der Natur und die Pflege der Landschaft LGBl. Nr. 65/1976 idgF.

¹⁵⁰ Ustanovení § 13 Abs. 2 Gesetzes über den Schutz der Natur und die Pflege der Landschaft LGBl. Nr. 65/1976 idgF.

¹⁵¹ Ustanovení § 11 Abs. 2 Gesetzes über den Schutz der Natur und die Pflege der Landschaft LGBl. Nr. 65/1976 idgF.

¹⁵² Ustanovení § 7 Abs. 2 lit. d Gesetzes über den Schutz der Natur und die Pflege der Landschaft LGBl. Nr. 65/1976 idgF.

¹⁵³ Ustanovení § 4 Abs. 9 Gesetzes über den Schutz der Natur und die Pflege der Landschaft LGBl. Nr. 65/1976 idgF.

¹⁵⁴ Ustanovení § 2 SBSchG.

4. PRÁVNÍ REŽIM DŘEVIN ROSTOUCÍCH MIMO LES

Veřejnoprávní režim dřevin rostoucích mimo les vychází z principu ochrany, péče, povolovacího, oznamovacího a reparačního¹⁵⁵. Z těchto principů vychází i členění práce.

4.1. Princip ochrany

4.1.1. Princip ochrany v rakouské právní úpravě

Rakouské zákony o ochraně stromů jsou rozsáhlejší než česká právní úprava režimu dřevin rostoucích mimo les v rámci ZOPK a našlo se v nich místo i na vyjádření účelu ochrany stromů zákonem. V případě Vídně jím je udržení zdravého životního prostředí pro obyvatelstvo¹⁵⁶, ve Štýrsku šlo zákonodárci navíc ještě o zachování tuzemské biologické rozmanitosti a udržení a zlepšení mikroklimatických podmínek¹⁵⁷. Ve stejných ustanoveních se zároveň výslovně zmiňuje působnost zákona na dřeviny na veřejných i soukromých pozemcích.

Oba zemské zákony se shodně nevztahují na dřeviny v lesích, ve školkách a zahradnictvích či jinak sloužící hospodářským účelům a ovocné stromy. U dalšího se působnost liší. Ve Vídni dále nepatří do působnosti zákona stromy, které se musí odstranit nařízením vodoprávního úřadu a které se odstraňují z důvodů zemědělské produkce, a také stromy v malých zahradách¹⁵⁸. Do působnosti štýrského zákona nepatří stromy na střešních zahradách a hřbitovech, stromy, jež musejí být odstraněny na základě jiných veřejnoprávních předpisů nebo úředního nařízení, nebo naopak zvlášť chráněné předpisy na ochranu přírody, stromy, které se musí odstranit v důsledku povolených záměrů výstavby silnic, a určené k vědeckým účelům¹⁵⁹. Výslovně se stanoví, že ochrana platí i pro ořešáky, kaštanovníky, moruše a jeřáby oskeruše¹⁶⁰.

Ke specifikům štýrské úpravy patří, že obce mohou k dosažení účelu zákona prováděcím nařízením stanovit, zda se ochrana stromů vztahuje na celé území obce, nebo jen na vybrané zóny. Vytvoření zón s různou mírou ochrany stromů na území jedné obce je však

---

¹⁵⁵ KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 33.

Obdobně: DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 22. Rozeznává ovšem pouze princip ochrany, péče a povolovací.

¹⁵⁶ Ustanovení § 1 Abs. 1 WBSchG.

¹⁵⁷ Ustanovení § 1 Abs. 1 SBSchG.

¹⁵⁸ Ustanovení § 1 Abs. 2 WBSchG.

¹⁵⁹ Ustanovení § 1 Abs. 2 SBSchG.

¹⁶⁰ Ustanovení § 1 Abs. 3 SBSchG.

odůvodnitelné pouze na základě biologického stavu stromoví¹⁶¹. Prováděcí nařízení musí dále stanovit minimální obvod kmene měřený ve výšce jednoho metru nebo pod prvním rozvětvením, od kterého se ochrana na stromy vztahuje¹⁶². Vídeňský zákon rovnou stanoví, že ke chráněnému stromoví patří stromy s obvodem kmene větším než 40 cm a chrání se nejen dřevina jako taková, ale i její podzemní a nadzemní životní prostor¹⁶³.

4.1.2. Princip ochrany v české právní úpravě

O působnosti českého režimu dřevin rostoucích mimo les už bylo psáno v předchozích kapitolách. Účel ochrany mimolesní vegetace se dá odvodit z účelu celého ZOPK, kterým je: „...za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji... Přitom je nutno zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry¹⁶⁴.“ O charakteru právní úpravy na úseku mimolesní vegetace ovšem mnohem více vypovídá formulace obecné ochrany dřevin v § 7 odst. 1 ZOPK: „Dřeviny jsou chráněny podle tohoto ustanovení před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější (§ 46 a 48) nebo ochrana podle zvláštních předpisů.“ Z tohoto ustanovení vyplývá první z principů, na nichž je zákonný režim dřevin rostoucích mimo les vystaven¹⁶⁵. Jedná se o princip ochrany.

I když se v tomto ustanovení používá pouze termín „dřeviny“, z vyloučení dřevin chráněných přísněji nebo podle jiných právních předpisů vyplývá, že se jedná o dřeviny rostoucí mimo les, jak jsou vymezeny v § 3 odst. 1 písm. i) ZOPK¹⁶⁶. Před poškozením a ničením jsou chráněny všechny dřeviny, tedy i ty, o jejichž kácení bylo pravomocně rozhodnuto. Pravomocným povolením ke kácení získá žadatel právo dřevinu porazit, nikoli však právo ji před pokácením jakýmkoliv způsobem poškozovat¹⁶⁷. Institut povolení poškozování dřeviny náš právní řád vůbec nezná, navíc by byl v rozporu s ochranou dřevin a životního prostředí vůbec a bylo by absurdní takovou možnost z právní úpravy dovozovat¹⁶⁸.

---

¹⁶¹ Ustanovení § 2 Abs. 1 SBschG.

¹⁶² Ustanovení § 2 Abs. 2 lit. a SBschG.

¹⁶³ Ustanovení § 1 Abs. 1 WBSchG.

¹⁶⁴ Ustanovení § 1 ZOPK.

¹⁶⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 22.

¹⁶⁶ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 43.

¹⁶⁷ Viz Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 777/410/11.

¹⁶⁸ KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 33.

V takovém případě by bylo nutno uložit pokutu. Je nutno mít na paměti, že dřevina je také součástí živé přírody.

4.2. Princip péče

4.2.1. Princip péče v české právní úpravě

Na základě § 7 odst. 2 ZOPK má vlastník povinnost o dřeviny pečovat, udržovat je a ošetřovat. Zákon tuto povinnost ovšem nijak blíže nespecifikuje a její neplnění nespojuje s žádnou sankcí¹⁶⁹. Ustanovení § 8 prováděcí vyhlášky k ZOPK č. 395/1992 Sb. (v této práci pod zkratkou Vyhláška) definuje poškozování a ničení dřevin z § 7 odst. 1 ZOPK jako *nedovolený zásah, který způsobí podstatné a trvalé snížení jejich ekologických a estetických funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření*¹⁷⁰. Ne každý zásah do integrity stromu je tedy možné posoudit jako poškození dřeviny, nýbrž se musí jednat o zásah, který trvale a podstatně ovlivní funkce dřeviny.

V této souvislosti je často diskutována otázka rozsahu a způsobu provedení ořezu dřevin. Neodborný, nedůvodný a nepřiměřený ořez dřevin bývá jedním z nejčastějších způsobů poškození dřeviny¹⁷¹. Stává se také, že neúspěšný žadatel o pokácení dřeviny provede ořez záměrně takovým způsobem, který vede k degradaci dřeviny a někdy i k jejímu úplnému odumření. Pokud se nezjistí pachatel, odpovídá za špatný ořez vlastník dřeviny¹⁷². Samotný ořez dřevin nepodléhá povolení orgánu ochrany přírody, ale musí respektovat ustanovení § 7 odst. 1 ZOPK. Pokud by bylo vydáno rozhodnutí o povolení ořezu dřeviny, je nutné jej považovat za nicotné správní rozhodnutí, neboť chybí zákonný podklad a proto rozhodnutí trpí tak závažnou vadou, že způsobuje jeho neexistenci *ex tunc*¹⁷³.

V praxi bude tedy povinnost péče nejčastěji realizována tak, že se vlastník zdrží veškerých škodlivých zásahů a pokud bude dřevinu nějakým způsobem omezovat v jejím

---

¹⁶⁹ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 43.

L. Miko a H. Borovičková vidí smysl ustanovení ve zdůraznění, že vlastník pozemku nemůže v žádném případě požadovat zajištění péče o dřevinu po jiných subjektech, např. obci či orgánu ochrany přírody.

MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 117.

¹⁷⁰ § 8 vyhlášky ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen Vyhláška).

¹⁷¹ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 116.

¹⁷² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31. prosince 2008, č.j. 8 As 48/2008: „Pokud vlastník dřevin věděl o ořezu dřevin a souhlasil s ním a nejsou známy další osoby, které by se na ořezu podílely, je vlastník dřevin sám odpovědný.“

¹⁷³ KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi*. Číslo 4, roč. 2. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 34.

růstu (ořez, zahradnické tvarování apod.), musí postupovat na základě odborných pravidel zahradní či krajinářské tvorby a s ohledem na význam, druh a umístění dřeviny. Posouzení takových zásahů a jejich příčinné souvislosti s případnými následky je ovšem velmi problematické a klade zvýšené nároky na odbornost příslušných orgánů veřejné správy¹⁷⁴.

Teoreticky by měl vlastník dřeviny v rámci péče bránit její spontánní degradaci, vynutitelnost tohoto ustanovení je ovšem nulová¹⁷⁵. Výjimku tvoří výskyt nákazy dřevin epidemickými či jinými vážnými chorobami, kdy může orgán ochrany přírody provedení nezbytných zásahů (včetně pokácení) uložit¹⁷⁶. Oprávnění sleduje zajištění veřejného zájmu, ale i majetku všech ostatních subjektů. Chrání dřeviny před možným dalším šířením chorob a má tak opodstatnění nejen z hlediska účelu a cílů zákona, ale i z hlediska rostlinolékařské péče. *Odtud pocházejí námitky, že by ukládání podobných opatření mělo náležet orgánům rostlinolékařské péče*¹⁷⁷. Uložení nezbytných zásahů má podobu správního rozhodnutí vydaného ve správním řízení podle správního řádu¹⁷⁸.

Ačkoliv se úprava principu péče o dřeviny rostoucí mimo les může zdát nedostatečnou, ponechává na druhou stranu maximální prostor přírodním procesům, což je plně v souladu se současnými trendy ochrany přírody. I odumírající strom má svou ekologickou hodnotu a přenosu chorob, které mohou být na naše území zavlečené (např. grafioza jilmů), a tudíž do našeho přírodního prostředí nepatřící, je bráněno. Potíže mohou nastat spíše lidem než přírodě. Nedostatečně udržovaná dřevina může překážet provozu na pozemních komunikacích, přeštíhlené stromy ztrácí odolnost vůči větru, neprořezávané suché větve hrozí pádem, strom ponechaný svému osudu může prorůstáním kořenů na nevhodných místech narušovat statiku staveb.

4.2.2. Vlastnictví dřeviny

Pro jakýkoliv zásah do předmětu cizího vlastnictví je vždy nezbytný souhlas vlastníka, proto je otázka vlastnictví klíčová i v ochraně a péči o stromy a keře. Jen se souhlasem vlastníka pozemku lze vysadit strom, pouze se souhlasem vlastníka stromu je možné provádět jakékoliv zásahy, jedině se souhlasem vlastníka je možné strom pokácet. Je lhostejné, zda je

---

¹⁷⁴ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 423.

¹⁷⁵ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 117.

¹⁷⁶ Ustanovení § 7 odst. 2 ZOPK.

¹⁷⁷ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 117.

¹⁷⁸ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 43.

vlastníkem stromu fyzická či právnická osoba, obec, kraj nebo stát¹⁷⁹. Vlastníkem dřeviny je majitel pozemku, na kterém dřevina roste¹⁸⁰. Dřevina ovšem nemusí být pouze součástí věci nemovité, ale i movité (květináče, kořenáče – zejména ve městech bývá často poměrně vzrostlá zeleň z okrasných důvodů umístěována do takových nádob), v tom případě bude jejím vlastníkem majitel příslušné kořenící nádoby¹⁸¹. Poměrně kuriózní je úprava zakotvená v § 13 písm. d. zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, který prohlašuje silniční vegetaci za příslušenství dálnice, silnice a místní komunikace. Přestože příslušenství patří vlastníku věci hlavní a je primárně určeno k tomu, aby bylo s věcí hlavní používáno¹⁸², jedná se ve své podstatě o věci samostatné, které mohou být převáděny i bez současného převodu věci hlavní¹⁸³.

Souhlas vlastníka, nejlépe písemný, je třeba získat před zásahem do dřeviny. Je-li dřevina v podílovém spoluvlastnictví, postačí souhlas držitelů nadpolovičního podílu¹⁸⁴. Pokud je ve společném jmění manželů, bude zpravidla zapotřebí souhlasu obou¹⁸⁵. Výjimky z nedotknutelnosti vlastnictví představují veřejnoprávní omezení, krajní nouze při předcházení hrozícím škodám¹⁸⁶ a tzv. sousedské právo.

Zeleň bývá často předmětem sousedských sporů. Jde o přesahující větve, padající plody, stínění, či prorůstání kořenů. Zásadní otázkou je, zda uvedenými způsoby jeden vlastník obtěžuje jiného nad míru přiměřenou poměrům nebo vážně ohrožuje výkon jeho práv¹⁸⁷. Posouzení náleží pouze soudu, který může sousedovi uložit, aby se dané činnosti zdržel¹⁸⁸. Poněkud odlišná bude situace, když se soused bude domáhat odvrácení hrozící

---

¹⁷⁹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 414.

¹⁸⁰ Ustanovení § 119 a § 120 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

Viz také: MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. 2. vyd.* Praha: Beck, 2007. Str. 117.

¹⁸¹ KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.* In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2.* Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 36.

¹⁸² Ustanovení § 121 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸³ KNOTEK, Jaroslav. *Právní úprava dřevin v okolí pozemních komunikací.* In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině.* Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 7.

¹⁸⁴ Ustanovení § 139 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

K tomu rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn.: 18 Co 666/2000 a podnět Veřejnému ochránci práv sp. zn.: 4893/2009/VOP/HJ. (Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2010. Str. 98., dostupná na adrese: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>)

¹⁸⁵ Ustanovení § 145 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Vycházíme z názoru vyjádřeného zde: KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 414.

¹⁸⁶ Ustanovení § 415 a násl. zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸⁷ Ustanovení § 127 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice.* In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti.* Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 21.

škody (např. hrozícího pádu staticky narušeného stromu) ve smyslu § 417 občanského zákoníku. Zde může soud nařídit provedení vhodného opatření (v krajním případě i pokácení stromu) a v případě akutního nebezpečí je přípustná i svépomoc ohroženého¹⁸⁹, která ovšem musí být provedena výlučně způsobem přiměřeným okolnostem. Postup podle § 417 připadá v úvahu pouze v případě vážného ohrožení, které se v řízení před soudem musí prokazovat znaleckými posudky. Jedině soud je povolán k řešení sousedských sporů, orgány ochrany přírody a znalci z oboru botaniky a dendrologie by se měli omezit na odborná stanoviska ohledně zdravotního stavu, biologické hodnoty atp. dřeviny¹⁹⁰. Většině sousedských sporů se dá předejít rozumným vystupováním vůči sousedovi, vhodnou výsadbou v přiměřeném odstupu od hranice pozemku a nezanedbáním péče o strom.

Povinnost péče o dřeviny ukládá zákon výhradně vlastníkům dřevin, kterými jsou vlastníci pozemků, na nichž trvalé porosty rostou. Vlastník pozemku ovšem často na pozemku nehospodaří a měl by si tedy v nájemní smlouvě zajistit, aby jeho povinnosti plynoucí z § 7 ZOPK zajišťoval i nájemce¹⁹¹. Odpovědnost ovšem stále spočívá na vlastníkov¹⁹². Pro orgány ochrany přírody je tato úprava jistým zjednodušením, neboť případná rozhodnutí příkazující určitá opatření adresují přímo vlastníkov¹⁹³ pozemku na základě údajů z katastru nemovitostí a nemusí udržovat přehled o občanskoprávních vztazích týkajících se dané nemovitosti. Zajištění plnění uložených opatření je tedy na vlastníkov¹⁹⁴, ale může je opět smluvně převést na nájemce. Pokud by provedení uložených opatření mařilo účel nájemního vztahu, může nájemce od smlouvy odstoupit¹⁹³.

4.2.3. Princip péče v rakouské právní úpravě

Rakouská úprava je opět podrobnější a přesně vyjmenovává nedovolené, dovolené a povolené zacházení s chráněnými stromy. Oba zemské zákony problematiku upravují shodně, inspirace vídeňským zákonem je na první pohled patrná. Prvním zásadním rozdílem oproti české úpravě je povinnost péče nejen vlastníka pozemku¹⁹⁴, ale i oprávněného ke stavbě (Bauberechtigter), nájemce (Bestandnehmer) a jiného oprávněného uživatele

---

¹⁸⁹ Ustanovení § 417 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

¹⁹⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Platná právní úprava ochrany dřevin a nakládání s nimi v České republice*. In: *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti. Sborník z národní arboristické konference*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. Str. 21.

¹⁹¹ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 44.

¹⁹² MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 117.

¹⁹³ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 44.

¹⁹⁴ Ustanovení § 2 Abs. 1 a Abs. 2 WBSchG, ustanovení § 3 Abs. 1 SBSchG.

(Verfügungsberechtigte). Zakázané činnosti jsou: Využívat nadzemní i podzemní životní prostor stromu k jeho neprospěchu k jiným účelům¹⁹⁵, vykopávat, kácet a vůbec jakkoli odstraňovat strom¹⁹⁶, chemickými, mechanickými nebo jinými prostředky tlumit strom v růstu nebo dokonce způsobit jeho odumření¹⁹⁷.

Štýrský zákon navíc mezi zakázané činnosti počítá takový ořez nebo oklestění stromu, které poškozují jeho stav nebo další růst nebo zásadně ovlivňuje jeho charakteristický vzhled. Německojazyčná terminologie takový ořez trefně nazývá Krüppelschnitt¹⁹⁸. Ořez, který nepoškozují stav stromu, ale slouží jedině k jeho zkrášlení, zušlechtnění nebo pěstebním účelům, popř. je nutný z důvodu jiného veřejného zájmu se nezakazuje¹⁹⁹. Práva sousedů na základě § 422 všeobecného občanského zákoníku (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) zůstávají nedotčena, pokud nevedou ke zničení nebo poškození stromu.

4.3. Princip povolovací

4.3.1. Princip povolovací v české právní úpravě

Důsledkem povolovacího principu je možnost subjektu dřeviny rostoucí mimo les na základě pravomocného povolení příslušného orgánu ochrany přírody pokácet daná v § 8 odst. 1 ZOPK. Kácení dřevin je až posledním řešením a mělo by k němu docházet jen v krajních situacích, kdy vážnost důvodů na straně žadatele převyšuje estetickou i ekologickou hodnotu dřeviny, a ne z důvodů malicherných.

Povolení má formu správního rozhodnutí a lze jej vydat ze závažných důvodů na základě správního řízení, v němž se vyhodnocuje funkční a estetický význam dřeviny. Řízení probíhá dle správního řádu s modifikací pro řízení ve věcech ochrany přírody uvedené v § 83 ZOPK. Pokud by správní orgán nedodržel formální náležitosti správního řízení a rozhodnutí a ve věci vydal jen neformální souhlas, nelze za to postihovat žadatele²⁰⁰. Závažnými důvody se míní důvody na straně žadatele, např. nadměrné zastínění domu, poškozování stavby kořeny či větvemi, umístění nové stavby²⁰¹ apod. Posouzení závažnosti uvedených důvodů, stejně

¹⁹⁵ Ustanovení § 3 Abs. 1 nr. 1 WBSchG a § 3 Abs. 2 lit. b SBSchG.

¹⁹⁶ Ustanovení § 3 Abs. 1 nr. 2 WBSchG a § 3 Abs. 2 lit. a SBSchG.

¹⁹⁷ Ustanovení § 3 Abs. 1 nr. 3 WBSchG a § 3 Abs. 3 lit. a SBSchG.

¹⁹⁸ Ustanovení § 3 Abs. 3 lit. b SBSchG.

¹⁹⁹ Ustanovení § 3 Abs. 2 WBSchG a § 3 Abs. 4 SBSchG.

²⁰⁰ Roszudek Obvodního soudu Praha 10 sp. zn. 9 C 5/98. (Občanovi nelze vytýkat, že se spokojil s takovým vyřízením své žádosti, které odpovídalo jeho zájmům, byť bylo právně vadné.)

Další případ: Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2008 (dostupná na adrese:

<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>). Str. 66.

²⁰¹ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 118.

jako zvážení estetických a ekologických funkcí stromu, se ponechává na orgánu ochrany přírody²⁰².

Z odůvodnění rozhodnutí by mělo být zřejmé, jakými úvahami se při posuzování těchto kritérií orgán ochrany přírody řídil²⁰³. *V tomto případě nelze využít ustanovení § 68 odst. 4 zák. č. 500/2004 Sb., správního řádu, které dovoluje neodůvodňovat ta rozhodnutí, která v plném rozsahu vyhovují žadateli, neboť je třeba se v odůvodnění rozhodnutí vypořádat s veřejným zájmem na ochraně dřevin²⁰⁴*. Podle § 8 odst. 5 Vyhlášky má orgán ochrany přírody při vydávání povolení přihlížet k tomu, aby kácení probíhalo v době vegetačního klidu. Rovněž musí přihlížet k podmínkám pro vydávání povolení stanoveným v § 45g ZOPK.

Řízení o povolení kácení se zahajuje podáním žádosti. Její obligatorní náležitosti vypočítává Vyhláška v § 8 odst. 3²⁰⁵. Žádost může podat vlastník dřeviny, ale s jeho souhlasem i nájemce či jiný oprávněný uživatel. Ustanovením není nijak omezen okruh účastníků řízení, takže zde plně platí § 27 správního řádu²⁰⁶.

Třetí odstavce § 8 ZOPK přenechává na podzákonných normách Ministerstva životního prostředí ČR, aby určily velikost nebo jinou charakteristiku stromů, k jejichž kácení nebude nutné povolení. Podle § 8 odst. 2 Vyhlášky se povolení k pokácení nevyžaduje pro stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m² za předpokladu, že nejsou významnými krajinnými prvky dle § 3 písm. b ZOPK²⁰⁷. Dřevina, či spíše skupina dřevin, nemusí být jako významný

---

²⁰² DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 46.

²⁰³ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 118.

²⁰⁴ Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2009 (dostupná na adrese: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>). Str. 95.

²⁰⁵ a) Jméno a adresa žadatele,

b) doložení vlastnického práva, nelze-li je ověřit v katastru nemovitostí, či nájemního nebo užívatelského vztahu žadatele k pozemkům a k dřevinám rostoucím mimo les,

c) specifikaci dřevin rostoucím mimo les, které mají být káceny, zejména jejich druh, počet, velikost plochy keřů včetně situačního zákresu,

d) udání obvodu kmene stromu ve výšce 130 cm nad zemí,

e) zdůvodnění žádosti.

²⁰⁶ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 118.

²⁰⁷ Před novelou č. 349/2009 Sb. musely dřeviny kromě výše uvedené charakteristiky ještě růst na pozemcích ve vlastnictví fyzických osob, které je zároveň užívali. Dnes již zákon mezi dřevinami rostoucími na pozemcích soukromých a právnických osob nečiní rozdíl.

LANDOVÁ, Barbora a Svatava HAVELKOVÁ. *K novele zákona o ochraně přírody a krajiny*. In: *Ochrana přírody č. 6/2009*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 19.

MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 119.

krajinný prvek přímo registrována, stačí jen pokud tvoří jeho nedílnou součást²⁰⁸. U dřevin, jejichž kmen nedosahuje předepsané výčetní výšky 130 cm, se stromy měří pod rozvětvením, popřípadě v jiném nejužším místě kmene²⁰⁹.

Nejasnosti může vyvolat pojem „souvislé keřové porosty“, který není nikde definován. Za takové porosty lze považovat porosty keřovitého vzrůstu, kdy se dřeviny vzájemně dotýkají či prorůstají, a ve kterých je převaha keřů, tj. dřevin bez kmenů s rozvětvením od země. Nelze za ně považovat porosty mladých stromů, (tzv. plošný nálet²¹⁰). V případě smíšeného porostu křovin a nízkých dřevin o malém obvodu s plochou větší než 40 m² je rozhodující funkční propojení křovin v porostu, zda se nadzemní části křovin vzájemně dotýkají, prorůstají nebo překrývají. Skutečnost, že se v porostu keřů objevují i stromy neznamena, že by nemohl být považován za souvislý. *Pro kácení takového porostu bude třeba, aby bylo vydáno povolení ke kácení souvislého porostu křovin, zatímco pro kácení stromů, které se v něm nachází (v případě, že jejich obvod ve výčetní výšce nepřesahuje 80 cm), povolení potřeba nebude. Nelze však považovat za činnost nedovolenou, dojde-li k pokácení stromu (tedy nikoliv keře) nacházejícího se v takovém porostu, aniž by bylo vydáno toto povolení²¹¹.*

V praxi se také řešila otázka vztahu ZOPK a stavebního zákona, konkrétně zda má být povolení ke kácení dřevin vydáváno již ve fázi územního řízení nebo zda postačí vydat jej teprve po ukončení územního řízení tak, aby stavebník mohl toto povolení předložit v řízení stavebním. *Podléhá-li záměr (stavba) podle stavebního zákona posuzování v územním i stavebním řízení a je-li k jeho realizaci nezbytné kácení dřevin rostoucích mimo les vyžadující povolení orgánu ochrany přírody podle § 8 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, je toto povolení nezbytným podkladem již pro vydání územního rozhodnutí. ... Je tomu tak zejména proto, že daný postup umožní vyloučit situace, kdy by po vydání územního rozhodnutí nebylo možné na základě § 8 zákona záměr realizovat či by ho bylo možné realizovat jen za podmínek neslučitelných s výrokem vydaného územního rozhodnutí. Domníváme se, že nelze v žádném případě vydat rozhodnutí, které by, byť i nepřímou, povolovalo činnost, která je jiným zákonem zakázána²¹². Žadatel je v takovém případě oprávněn kácet dřeviny nejdříve ve chvíli, kdy nabude územní rozhodnutí právní moci, anebo v termínu pozdějším stanoveným*

²⁰⁸ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 119 – 120.

²⁰⁹ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 120.

²¹⁰ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 120.

²¹¹ Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 835/150/11.

²¹² Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 60517/ENV/10.

v rozhodnutí o povolení kácení. Také Nejvyšší správní soud v odůvodnění rozhodnutí ze dne 21. 8. 2008, č. j.: 4 As 20/2008 – 84, zastává názor, že *výstavba jakékoliv budovy nesmí být automaticky považována za důvod pro vydání povolení ke kácení stromů*.

4.3.2. Silniční vegetace v českém právu

Právní úprava silniční vegetace byla vždy specifická. Vydáním ZOPK vznikl rozpor mezi povinnostmi odstranit stromy jako pevné překážky z krajnic komunikací na základě novely zákona č. 135/1961 Sb., o pozemních komunikacích, vydané pod č. 27/1984 Sb. a ochranou stromů rostoucích mimo les²¹³. Řešením měla být meziresortní dohoda z 23. 10. 1995 o postupu při kácení dřevin, kterou podepsali náměstci Ministerstva životního prostředí a Ministerstva dopravy a Ministerstva vnitra. Proces měl být následující: Správce komunikace, který je povinen odstranit překážku, oznámí záměr kácení dřeviny orgánu ochrany přírody. Pokud tento rozhodne zamítavě, pak je příslušný silniční správní orgán rozhodnutím orgánu ochrany přírody vázán a vydá následně všeobecné rozhodnutí o výjimce. Orgán ochrany přírody ovšem dá, zejména na základě zdůvodněného doporučujícího stanoviska příslušného dopravního inspektorátu Policie ČR, ke kácení dřevin ve vozovce souhlas v zásadě vždy a ke kácení dřevin v krajnicích dá souhlas obvykle, mimo výjimečných a odůvodněných případů²¹⁴. Tato úprava je však dnes minulostí.

Platné znění zákona o pozemních komunikacích má v současnosti číslo 13/1997 Sb. K zeleni se vymezuje spíše negativně a není v něm stanovena povinnost výsadeb²¹⁵. Přesto jsou u nových staveb dřeviny vysazovány na základě prováděcí vyhlášky²¹⁶ č. 104/1997 Sb. a technické normy ČSN 73 6101 Projektování silnic a dálnic, konkrétně článku 13.7 s názvem Vegetační úpravy. Podle § 15 odst. 1 zák. č. 13/1997 Sb. nesmí silniční vegetace na silničních pomocných pozemcích a na jiných vhodných pozemcích tvořících součást dálnice, silnice nebo místní komunikace ohrožovat bezpečnost užití pozemní komunikace nebo neúměrně ztěžovat použití těchto pozemků k účelům údržby komunikací nebo obhospodařování sousedních pozemků. Oprávnění vlastníka dálnice, silnice a místní komunikace v souladu se zvláštními předpisy na návrh příslušného orgánu Policie České republiky nebo po projednání

²¹³ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 10.

²¹⁴ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 11.

²¹⁵ ŠVÉDOVÁ, Daniela. *Stromy jako doprovod pozemních komunikací a jejich postavení v právních předpisech*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 12.

²¹⁶ Vyhláška upravuje také např. údržbu silniční vegetace. Podrobněji zde: KNOTEK, Jaroslav. *Právní úprava dřevin v okolí pozemních komunikací*. In: *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008. Str. 5 – 8.

s ním nebo na návrh silničního správního úřadu nebo po projednání s ním kácet dřeviny na silničních pozemcích je dáno v § 15 odst. 2 téhož zákona. Podle tohoto ustanovení se zakročuje proti stromům na krajnicích, které jsou stále považovány za pevnou překážku²¹⁷.

Zásadně novelizován byl zákonem č. 349/2009 Sb. také ZOPK. Kácení dřevin podél silnic a železnic bylo touto novelou přesunuto z oznamovacího režimu § 8 odst. 2 ZOPK do režimu povolovacího § 8 odst. 1 ZOPK. Podle platné právní úpravy je i ke kácení dřevin na silničních pozemcích a u železničních drah nezbytné povolení orgánu ochrany přírody, vyžaduje se ale dohoda se silničním správním úřadem, resp. drážním správním úřadem. Sledovaným cílem bylo zajistit alejím a stromořadím vyšší stupeň ochrany²¹⁸, lépe řečeno zajistit jim takový stupeň ochrany, který jim dle smyslu a účelu ZOPK náleží, a vyjasnit jejich právní postavení. Tento krok uvítal i veřejný ochránce práv²¹⁹.

Ve druhé polovině roku 2011 podalo Ministerstvo dopravy návrh na změnu zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, a dalších tří zákonů, mimo jiné i ZOPK²²⁰. Na úseku dřevin rostoucích mimo les bylo záměrem navrhované novely převést kácení zeleně podél silnic a železnic zpět do oznamovacího režimu „s výjimkou dřevin, které jsou součástí stromořadí“. Zjednodušení agendy správy a údržby silnic by sice přineslo snížení ochrany silniční vegetace, ale úroveň ochrany její nejvýznamnější části, alejí, by zůstala zachována. V případě střetu více veřejných zájmů přináší kompromisní řešení vždy nějaké ústupky. Nedostatkem návrhu ovšem byla nejasnost pojmu stromořadí. Stromořadí může být jednořadé či víceřadé, může se nacházet na hrázi rybníků, po nichž vede komunikace, může tvořit doprovod i jiné liniové stavby (např. vodoteče, oplocení). Otázkou také je, od jakého počtu dřevin a od jaké vzdálenosti mezi nimi stromořadí vzniká apod. Tyto nejasnosti by se sice daly řešit odpovídajícím metodickým vedením správních orgánů, ale problémem je, že prvotní posouzení, zda se jedná o „dřevinu tvořící stromořadí“ či nikoliv, by nepříslušelo orgánu ochrany přírody, ale oznamovateli, resp. žadateli o kácení. Návrh zákona byl 19. 10. 2011 projednán vládou a předán poslanecké sněmovně. Novelizace byla nakonec přijata jako

---

²¹⁷ § 29 odst. 1 a odst. 5 zák. č. 13/1997 Sb.

²¹⁸ LANDOVÁ, Barbora a SVATAVA HAVELKOVÁ. *K novele zákona o ochraně přírody a krajiny*. In: Ochrana přírody č. 6/2009. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 18.

²¹⁹ *Ve věci kácení dřevin rostoucích okolo silnic (zejména stromořadí) a železničních drah ochránce uvítal přijetí novelizace ustanovení § 8 zákona o ochraně přírody a krajiny (novela č. 349/2009 Sb.), dle které je s účinností od 1. prosince 2009 možno provést kácení dřevin na silničních pozemcích a u železničních drah pouze na základě povolení vydaného ve správním řízení (s tím, že povolení lze vydat výlučně po dohodě se silničním správním úřadem či drážním správním úřadem). Kácení těchto dřevin již tedy není možné provádět na základě pouhého předchozího písemného oznámení, což bylo v minulosti v řadě případů zneužíváno k masivnímu kácení stromořadí a alejí.*

Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2009 (dostupná na adrese: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>). Str. 95.

²²⁰ Knihovna připravované legislativy. Elektronický systém eKLEP. Odkaz na předpis: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK8GYA64FC>

zák. č. 196/2012 Sb., ale ne v částech týkajících se změny ZOPK. Režim silniční vegetace zůstal nezměněn.

4.3.3. Princip povolovací v rakouské právní úpravě

Princip povolovací se odráží v § 2 Abs. 2 lit. b SBschG a v § 4 Abs. 1 a Abs. 2 WBSchG. V tomto případě se zemské úpravy liší. Štýrský zákon v uvedeném ustanovení upravuje náležitosti písemného ohlášení, které je nezbytné pro všechny v § 3 Abs. 2 SBschG zakázané činnosti. Oznámená opatření platí jako povolená, pokud se příslušný obecní úřad nevyjádří do osmi týdnů od doručení žádosti.

Vídeňský zákon vztahuje povolovací proces pouze na odstranění stromu. Povolení bude uděleno: Pokud strom dosáhl nebo překročil fyziologickou věkovou hranici v závislosti na místě a druhu, anebo se nachází v takovém stavu, že jeho další existenci nelze zajistit, pokud je jeho pokácení nutné v zájmu zachování ostatních cenných stromů na pozemku (pěstební důvody), z důvodu stavby anebo v případě, kdy bez odstranění stromu nelze dodržet zákonný předpis nebo povinnost či splnit úřední nařízení. Povolení se vždy omezuje na míru nezbytně nutnou²²¹. Náležitosti žádosti upravuje § 5 WBSchG. Nutné odstranění stromu na základě vídeňského zákona o ochraně hospodářsky využitelných rostlin (Kulturpflanzenschutzgesetz) nepodléhá povolení dle WBSchG.

4.4. Princip oznamovací

4.4.1. Princip oznamovací v české právní úpravě

Ve vyjmenovaných případech ZOPK nevyžaduje ke kácení dřevin rostoucích mimo les povolení, ale spojuje jej toliko s oznámením. Ustanovení § 8 odst. 2 ZOPK reaguje na typické, opakující se situace, kdy je pokácení dřevin nezbytné s ohledem na jiné veřejné zájmy sledované a chráněné zvláštními zákony²²². Obnova²²³ a výchovná probírka²²⁴ porostů

²²¹ Ustanovení § 4 Abs. 2 WBSchG.

²²² KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2.* vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 424.

²²³ „Obnova porostu pak přichází v úvahu tehdy, když porost dosáhne projektovaných parametrů (například věku u ovocných dřevin, výnosu u plantáží rychle rostoucích dřevin apod.) nebo již není schopen plnit funkce, pro jejichž účely byl založen. Bude se tak jednat především o kácení, které je prováděno v souvislosti s novou výsadbou na stejné lokalitě za účelem dlouhodobého udržení porostu stejného charakteru na stanovišti (nejde tedy o případy kácení a následných náhradních výsadeb).“

Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 394/350/11. Str. 2 – 3.

²²⁴ „Výchovná probírka porostu je takovým zásahem, který zachovává vegetační prvek (porost) s cílem udržet jeho optimální stav z hlediska zdravotního, věkové a druhové skladby nebo prostorového uspořádání. Takovými zásahy jsou například průklest nebo odstranění dočasných dřevin v pěstební etapě, v další fázi pak například úprava druhového složení nebo uvolňování cílových dřevin. Bez včasného provedení těchto zásahů by mohlo dojít ke ztrátě funkcí porostu nebo k poškození jednotlivých dřevin, které porost tvoří.“

Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 394/350/11. Str. 2.

(pěstební důvody²²⁵), údržba břehových porostů při správě vodních toků, odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy při provozování těchto soustav a kácení ze zdravotních důvodů²²⁶ musejí být písemně oznámeny orgánu ochrany přírody 15 dnů předem. Porostem se rozumí *soubor dřevin, ve kterém se dřeviny vzájemně ovlivňují a zároveň tento soubor dřevin plní jednu určující funkci, která je upřednostňována před funkcemi jednotlivých dřevin*²²⁷.

Orgán ochrany přírody pak může ve správním řízení rozhodnout o omezení, pozastavení nebo zákazu oznámeného kácení²²⁸. Aby mohl kácení opravdu zabránit, musí být rozhodnuto neprodleně, a to buď vydáním předběžného opatření podle § 61 správního řádu, nebo přímo rozhodnutím ve věci se současným vyloučením odkladného účinku odvolání podle § 67 a násl. a § 85 odst. 2 správního řádu²²⁹. Nečinnost správního orgánu zakládá fikci souhlasu s oznámeným zákrokem²³⁰. Oznámení o kácení má dle § 8 odst. 4 Vyhlášky stejné náležitosti jako žádost o povolení kácení.

Kácení ze zdravotních důvodů bylo často zneužíváno k odstranění nepohodlných dřevin, proto Ministerstvo životního prostředí prosadilo do zmiňovaného novelizačního návrhu²³¹ Ministerstva dopravy z roku 2011 vypuštění této příčiny. Problematika nakažlivých chorob je řešena ustanovením § 7 odst. 1 ZOPK, havarijní kácení upravuje § 8 odst. 4 ZOPK a v ostatních případech není důvod, proč by kácení nezdравé dřeviny nemohlo projít řádným povolovacím procesem.

Druhou možností kácení bez předchozího povolení je postup dle § 8 odst. 4 ZOPK, který upravuje tzv. havarijní kácení. Jedná se o situace, kdy stav dřeviny zřejmě a

---

²²⁵ „Pěstebními důvody pro kácení dřevin jsou činnosti prováděné za účelem obnovy nebo zachování funkční hodnoty porostu, jež musí být součástí způsobu pěstování (prosvětlování porostů, výchovné probírky porostů apod.) nebo cíleného tvarování podle druhu dřeviny (např. v případě ovocných dřevin, okrasných keřů apod.).“ Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 394/350/11. Str. 1.

²²⁶ „Ministerstvo životního prostředí zastává dlouhodobě názor, že zdravotními důvody ve smyslu § 8 odst. 2 se rozumí v zásadě pouze takové případy, kdy s ohledem na zdravotní stav předmětných dřevin (fyziologickou vitalitu, poškození vnějšími biotickými i abiotickými činiteli) již nelze obvyklými prostředky a nástroji péče, zajistit v daném místě bezpečnou existenci dřevin a náprava je možná pouze pokácením dřeviny. Takovými důvody mohou být např. různá epidemická onemocnění dřevin či jiné vážné choroby (např. tracheomykózy, grafiozy jilmů, spála růžokvětých, šárka u švestek) či jiné stavy, kdy je dřevina prokazatelně poškozena trvale tak, že ohrožuje nejen sebe sama, ale také okolní dřeviny nebo porosty. Při výskytu takové nákazy může na základě § 7 odst. 2 zákona orgán ochrany přírody provedení nezbytných zásahů vč. případného pokácení dřevin dokonce uložit.“

Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 394/350/11. Str. 3.

²²⁷ Stanovisko legislativního a právního odboru Ministerstva životního prostředí ČR. Č. j.: 394/350/11. Str. 2.

²²⁸ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 119.

²²⁹ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 119.

²³⁰ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl*. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 424.

²³¹ Knihovna připravované legislativy. Elektronický systém eKLEP. Odkaz na předpis: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK8GYA64FC>

bezprostředně ohrožuje život²³², zdraví nebo může způsobit škodu značného rozsahu. V určení výše škody značného rozsahu se vychází z § 138 odst. 1 trestního zákoníku²³³. Škodě značného rozsahu se nejvíce blíží pojem značná škoda, kterou je škoda nejméně 500000 Kč. „Havarijní kácení“ je nutno do 15 dnů od jeho provedení oznámit orgánu ochrany přírody. Z povahy ustanovení vyplývá, že jej může provádět i osoba odlišná od vlastníka, proto se i oznamovací povinnost výslovně vztahuje na osobu, která kácení provedla.

4.4.2. Princip oznamovací v rakouské právní úpravě

Vídeňský zákon o ochraně stromů institut oznámení nezná. Stromy v okolí vodních toků vylučuje rovnou z působnosti zákona, při odstraňování nakažených stromů není potřeba povolení a ostatní důvody kácení spadají pod povolovací režim. Zajištění průjezdnosti komunikací a bezpečnosti nadzemního vedení se dá řešit i vhodným ořezem stromů, který podle WBSchG nepatří mezi zakázané činnosti.

Ve Štýrsku podléhají oznámení bezodkladná opatření z havarijních a pěstebních důvodů. Potřebná opatření k odvrácení hrozícího nebezpečí pro život a zdraví lidí je nutno písemně oznámit úřadu ihned²³⁴, nevyhnutelná opatření k zajištění nebo zachování objektů nebo chráněného stromoví nejpozději do 24 hodin²³⁵.

4.5. Princip reparační

4.5.1. Princip reparační v české právní úpravě

ZOPK zná dva instituty, smyslem jejichž existence je nahrazení ekologické újmy²³⁶ vzniklé pokácením stromu nebo keře a zároveň působení na majitele dřevin, aby jejich kácení omezovali jen na ty nejnutnější případy. Jedná se o náhradní výsadbu podle § 9 odst. 1 a odst. 2 ZOPK a finanční odvody podle § 9 odst. 3 ZOPK. Oba přicházejí v úvahu při jednání protiprávním i povoleném. Pokud není možné odstranit následky protiprávního jednání uvedením do původního stavu, vzniká jednajícimu ze zákona povinnost provést náhradní opatření²³⁷. Nepovolené kácení návrat do původního stavu neumožňuje, a proto bude náhradní opatření přicházet v úvahu vždy. Podle § 9 odst. 4 je takovým náhradním opatřením a zároveň

---

²³² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 8. 2003, č. j.: 5 A 27/2001-34: „*Není-li naplněna podmínka zřejmosti a nezprostřednosti ohrožení, je nutné vyžádat si povolení příslušného orgánu ochrany přírody.*“ LANGROVÁ, Veronika. Přehled judikatury z oblasti životního prostředí. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007. Str. 43.

²³³ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 120.

²³⁴ Ustanovení § 3 Abs. 5 lit. a SBSchG.

²³⁵ Ustanovení § 3 Abs. 5 lit. b SBSchG.

²³⁶ Ekologická újma je definována v § 10 zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, jako *ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.*

²³⁷ § 86 odst. 2 ZOPK.

povinným nahrazením protiprávně způsobené ekologické újmy²³⁸ i zajištění náhradní výsadby a zaplacení finančního odvodu. V případě kompenzace ekologické újmy vzniklé povoleným kácením je na správním orgánu, zda a jaké opatření uloží²³⁹. V tomto případě bude uložení opatření součástí rozhodnutí o kácení dřevin, v případě nepovoleného kácení půjde logicky o samostatné rozhodnutí vydané v samostatném správním řízení²⁴⁰.

Rozhodnutí o uložení povinnosti provést náhradní výsadbu musí být zcela konkrétní. Mělo by obsahovat počet a druh dřevin, místo, kde mají být vysazeny a samozřejmě lhůtu, do kdy je třeba povinnost splnit²⁴¹. Pouze na žadateli je, jestli náhradní výsadbu obstará sám, nebo prostřednictvím odborné firmy, v žádném případě nemůže orgán ochrany přírody žadatele nutit, aby provedení výsadby svěřil konkrétní firmě, a to ani technickým službám, či jiným komunálním sadařským a zahradnickým podnikům²⁴². Místem výsadby by měl být v první řadě pozemek žadatele, uložit výsadbu na jiném pozemku lze pouze se souhlasem vlastníků dotčených pozemků. Povinností obce je vést přehled o vhodných pozemcích ve svém územním obvodu²⁴³. Zařazení pozemku do tohoto seznamu je nutno předběžně projednat s vlastníkem, ale tím se nenahrazuje souhlas vlastníka s případnou výsadbou²⁴⁴. V praxi bývá náhradní výsadba nejčastěji ukládána na pozemky ve vlastnictví obce²⁴⁵. Při ukládání povinnosti náhradní výsadby na pozemek žadatele by měl správní orgán brát v úvahu případnou existenci užívacího vztahu jiného subjektu k pozemku, zejména pokud by výsadba mohla výrazně ovlivnit oprávnění uživatele²⁴⁶. V rozhodnutí lze také uložit povinnost následné péče o vysazené dřeviny po nezbytně nutnou dobu, nejvýše však pěti let. Uložení

---

²³⁸ Ustanovení § 27 zákona č. 17/1992 Sb.

²³⁹ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 121.

²⁴⁰ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 55 – 56.

²⁴¹ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 121.

²⁴² KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 42.

²⁴³ Ustanovení § 9 odst. 2 ZOPK.

²⁴⁴ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 54.

²⁴⁵ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 122.

²⁴⁶ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 54.

náhradní výsadby a jejího rozsahu je plně na uvážení správního orgánu, i když z odůvodnění rozhodnutí musí být zřejmé, jakými úvahami se správní orgán řídil²⁴⁷.

Úprava je problematická v několika bodech: Není zajištěno, že vlastník pozemku po uplynutí lhůty povinné péče nově vysazený strom nepokácí²⁴⁸, k čemuž by nepotřeboval povolení, protože strom po pěti letech jistě nebude dosahovat Vyhláškou předepsaných parametrů. Fakultativnost uložení kompenzačních opatření nezaručuje objektivní postup orgánů ochrany přírody, zejména pokud je žadatelem o kácení obec, jejímž je úředník zaměstnancem²⁴⁹. Neuložení opatření není žádoucí z pohledu ochrany přírody²⁵⁰. Uložení náhradní výsadby na pozemcích mimo zastavěné území, na kterém se dřeviny nejčastěji dostávají do konfliktu s developerskými záměry, není adekvátní pokácené dřevině v centru města. Za této situace by bylo pro obyvatele i přírodu užitečnější, aby místo náhradní výsadby bylo uloženo odvedení peněžní částky, která by byla určena na péči o stávající zeleň v dané lokalitě.

Tento postup ovšem není možný, protože stále chybí zákon, který by upravil podmínky pro ukládání odvodů a určil jejich výši, ačkoliv byly již roku 1993 zákon i „Metodika ohodnocování dřevin rostoucích mimo les a výpočet náhradní výsadby“ vypracovány Ing. Jiřím Grulichem z Českého ústavu ochrany přírody²⁵¹. V případě povoleného kácení, kde nebyla uložena náhradní výsadba, počítá § 9 odst. 3 ZOPK s placením odvodů do obecního rozpočtu a tyto odvody řadíme mezi negativně stimulující nástroje ochrany přírody a krajiny²⁵². Při protiprávním kácení je odvod určen pro Státní fond životního prostředí České republiky a má spíše sankční povahu. Daně a poplatky lze stanovit pouze zákonem, a tak výši odvodů a podmínky pro jejich ukládání nelze stanovit ani normativními správními akty obcí či krajů²⁵³.

---

²⁴⁷ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 122.

²⁴⁸ DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 54 – 55.

²⁴⁹ K tomu rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn.: 30 Ca 69/2003-39 týkající se vyloučení úředníků z rozhodování o dřevinách, které jsou v majetku obce.

²⁵⁰ KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 42.

²⁵¹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 9.

²⁵² KÁŠOVÁ, Eva. *Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: *Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 44.

²⁵³ MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2007. Str. 122.

4.5.2. Oceňování dřevin rostoucích mimo les

S otázkou finančních odvodů bytostně souvisí i problematika oceňování dřevin. Kromě výpočtu kompenzace ekologické újmy za kácené dřeviny je oceňování důležité také při výpočtu vzniklé újmy při poškození dřeviny pro postup dle § 86 odst. 2 ZOPK a v neposlední řadě pro převody nemovitostí dle soukromého práva. V tomto posledním bodě lze použít vyhlášku k zákonu č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, u předchozích dvou bodů to ovšem nelze vzhledem k explicitně definovanému účelu tohoto zákona v § 1²⁵⁴. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen AOPK ČR) proto vytvořila metodiku²⁵⁵, jejíž součástí je i software pro výpočet hodnoty dřevin a internetová kalkulačka²⁵⁶. Může tak pomoci nejen správním orgánům, ale i dalším osobám.

Do roku 1993 u nás oceňování vzrostlých stromů navazovalo na ceník okrasného a školkařského zboží²⁵⁷ a Podnikový ceník Sadů, lesů a zahradnictví, p. hl. m. Prahy schváleného Plánovacím odborem NVP v rámci volné tvorby cen. Ceníky vycházely z potřeby vysazovat, tedy i prodávat a nakupovat, vzrostlejší odrostky, a tak částky v nich uvedené měly charakter obchodní ceny, jednalo se tedy především o náklady na vypěstování daného odrostku. V roce 1965 uváděly listnaté dřeviny pouze do obvodu 80 cm a navíc nezohledňovaly další pro společnost a přírodu významné funkce²⁵⁸. Z legislativně-právního hlediska nebyly právoplatné, protože orgány státní správy, které tyto vyhlášky vydaly, neměly příslušnou pravomoc. Pro účely ZOPK byly naprosto nepoužitelné, a tak byla v roce 1993 Ing. Jiřím Grulichem vypracována „Metodika ohodnocování dřevin rostoucích mimo les a výpočet náhradní výsadby“, která byla po nepřijetí zvláštního zákona k finančním odvodům dle § 9 odst. 3 ZOPK předána správním úřadům jako metodika soudně znaleckého pracoviště Českého ústavu ochrany přírody. Současná metodika vznikala od roku 2001²⁵⁹.

Principiálně je metodika založena na výpočtu možné kompenzace odstraňovaných dřevin formou výsadby nových jedinců (nákladovým způsobem) a to v časovém rámci pěti let. Zavedením tohoto časového rámce se metodický postup liší od čistě nákladových oceňovacích postupů. Vycházíme z předpokladu, že především u stromů je nelogické počítat s kompenzací jejich odstraňování v časovém rámci odpovídajícím jejich skutečnému věku, protože tento čas

²⁵⁴ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 6.

²⁵⁵ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR.

²⁵⁶ Dostupná na <http://www.ochranaprirody.cz> v sekci Metodiky AOPK ČR.

²⁵⁷ Velkoobchodní a maloobchodní ceny 1961. Okrasné a školkařské zboží, ceník č. 6 MZLVH.

²⁵⁸ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 8.

²⁵⁹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 9.

ve značném množství případů přesahuje délku jedné lidské generace. Vyčíslením pouze hodnoty nahrazované dřeviny by tak v podstatě legalizovalo znehodnocení životního prostředí pro stávající generaci obyvatel prostoru bez odpovídající kompenzace. V rámci stávající verze metodiky oceňování AOPK ČR se počítá s náhradou odstraňovaného stromu či keře formou výsadby více jedinců, jejichž funkční význam v horizontu stanovených pěti let povede k náhradě efektu dřevin odstraňovaných²⁶⁰. Vstupními údaji jsou: Taxon stromu, průměr (obvod) kmene ve výšce 1,3 m, výška stromu, výška nasazení koruny, průměr koruny, zdravotní stav, fyziologická vitalita, objem koruny odebrané nevhodným řezem (pokud je hodnocen) a polohový koeficient (umístění stromu²⁶¹). Uvedené snad stačí pro představu o parametrech, které metodika zohledňuje, více by bylo nad rámec právně zaměřené práce. Další informace v použité literatuře²⁶².

4.5.3. Princip reparační v rakouské právní úpravě

Nejvíce rozdílů mezi českou a rakouskou úpravou se objevuje právě v oblasti kompenzací za kácení. Rakouské právo zná sice také jen instituty náhradní výsadby (Ersatzpflanzung) a vyrovnávacích odvodů (Ausgleichsabgabe), ale jsou upraveny mnohem přesněji a funkčně. Vyrovnávací odvod přichází v úvahu až druhotně, když není možné splnit náhradní výsadbu za zákonem daných podmínek.

Ve Štýrsku jsou kompenzační opatření upravena v § 2a SBschG. Obec v rozhodnutí o povolení zakázaných činností nařídí vlastníkovu pozemku, kde bude činnost probíhat, aby na tomtéž pozemku ve stanovené míře a lhůtě provedl náhradní výsadbu²⁶³. Povinnost se považuje za splněnou až po třech letech, pokud vysazené dřeviny nevykazují známky poškození, které by ohrožovalo jejich další existenci, jinak je možné nařídit provedení výsadbu znovu²⁶⁴.

Pokud není náhradní výsadba možná nebo je možná jen zčásti, nařídí se vlastníkům pozemků dotčených kácením zaplacení vyrovnávacího poplatku²⁶⁵, který se počítá na základě průměrných pořizovacích nákladů na danou dřevinu, zvýšených o pěstební náklady a

---

²⁶⁰ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 7.

²⁶¹ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 11.

²⁶² Více v: KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Oceňování dřevin rostoucích mimo les*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR. Str. 8 - 9.

Oceňování dřevin rostoucích mimo les. Odborný seminář konaný u příležitosti 90. výročí založení Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně 5. a 6. února 2009. Praha: AOPK ČR a Lesnická a dřevařská fakulta MZLU v Brně, 2009.

²⁶³ Ustanovení § 2a Abs. 1 SBschG.

²⁶⁴ Ustanovení § 2a Abs. 2 SBschG.

²⁶⁵ Ustanovení § 2a Abs. 3 SBschG.

násobených počtem dřevin v úřadem určené adekvátní náhradní výsadbě²⁶⁶. Kompenzační opatření se nařizují také tehdy, pokud dojde k neoznámeným zásahům do dřevin, nebo budou provedeny dříve, než úřadu vyprší lhůta k rozhodnutí²⁶⁷. Náhradní výsadba se nenařídí, pokud žadatel o kácení prokáže, že v posledních pěti letech vysadil porost, nebo provedl zásahy k zachování přirozeného porostu, pokud vedou k prosazení cílů zákona. Pokud k jejich prosazení vedou jen částečně, sníží se poměrně náhradní výsadba nebo vyrovnávací poplatek²⁶⁸.

I ve Vídni se náhradní výsadba nařizuje automaticky, s výjimkou kácení z pěstebních důvodů²⁶⁹. V případě kácení stromu, který přesáhl svůj fyziologický věk nebo je ve stavu neumožňujícím jeho další existenci a při „havarijním kácení“ se náhradní výsadba ukládá v poměru jeden nový strom za jeden pokácený strom. Stejný poměr platí, pokud žadatel kácí, aby dodržel jiný zákon, nebo splnil úřední nařízení, v tomto případě může úřad od náhradní výsadby i úplně upustit. V ostatních případech se rozsah náhradní výsadby určuje tak, že za každých započatých 15 cm obvodu kmene káceného stromu, měřeného v jednom metru od začátku větvení kořenů, se vysadí jeden nový strom²⁷⁰. Zákon dokonce stanoví i kvalitu nové výsadby, má být střední školkové kvality, tedy od 8 do 15 cm obvodu kmene²⁷¹. Výsadbu primárně provádí adresát povolení ke kácení, a to na tom samém pozemku, kde se kácí, nebo v okruhu nejvýše 300 m²⁷². Povinnost náhradní výsadby se považuje za splněnou, když po pěti letech nevykazuje strom známky poškození, jinak je možno nařídit výsadbu znovu²⁷³. Ostatní podrobnosti náhradní výsadby (např. přesné umístění, druh stromů apod.) stanoví úřad v rozhodnutí o kácení²⁷⁴.

Pokud nemůže vlastník náhradní výsadbu na stanovených pozemcích provést, provede ji magistrát na pozemku veřejném nebo ve vlastnictví územních korporací ve vzdálenosti nejvýše 300 m od káceného stromu. Pokud to není možné, tak ve stejné městské části, pokud možno v zastavěném území. K pokrytí nákladů se určí vyrovnávací poplatek²⁷⁵. Poplatek se vybírá také při neúplném splnění náhradní výsadby. Finance takto získané je možno použít pouze k vysazování stromů nebo obstarání pozemků vhodných k výsadbě v zastavěném území. Podle množství vybraných peněz lze na novou výsadbu poskytovat příspěvky i

---

²⁶⁶ Ustanovení § 2a Abs. 4 SBschG.

²⁶⁷ Ustanovení § 2a Abs. 5 SBschG.

²⁶⁸ Ustanovení § 2a Abs. 6 SBschG.

²⁶⁹ Ustanovení § 6 Abs. 1 WBSchG.

²⁷⁰ Ustanovení § 6 Abs. 2 WBSchG.

²⁷¹ Ustanovení § 6 Abs. 2 WBSchG.

²⁷² Ustanovení § 6 Abs. 3 WBSchG.

²⁷³ Ustanovení § 7 Abs. 3 WBSchG.

²⁷⁴ Ustanovení § 6 Abs. 4 WBSchG.

²⁷⁵ Ustanovení § 6 Abs. 6 WBSchG.

soukromým osobám²⁷⁶. Poplatek se platí v jednotné sazbě 1090 Euro za každý strom, který měl být a nebyl náhradou vysazen²⁷⁷. Podle § 8 WBSchG lze místo náhradní výsadby povolit i přesazení, pokud je možné bez nepříznivého vlivu na životaschopnost stromu.

Jak vidno, rakouské právo směřuje primárně k výsadbě nových stromů co nejbližší kácenému stromu, což nejlépe odpovídá požadavkům ochrany životního prostředí a odstranění vzniklé ekologické újmy.

4.6. Odpovědnost

4.6.1. Odpovědnost za škodu

Jedná se o institut soukromého práva, proto bude následovat jen stručná zmínka. Více informací lze nalézt v odborné literatuře z tohoto oboru. Podle § 420 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, odpovídá každý za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Zprostit se této povinnosti lze jedině tehdy, prokáže-li původce, že škodu nezavinil. Škodou se rozumí majetková újma vyčíslitelná v penězích a ten, kdo ji způsobil, je povinen ji nahradit tomu, komu škoda vznikla. V oblasti dřevin rostoucích mimo les může nastat celá řada situací, kdy bude možné institut náhrady škody uplatnit. Např. vůči firmě, která neodborným řezem poškodila strom a způsobil škodu jeho vlastníku, nebo naopak vůči vlastníku, jenž zanedbal údržbu stromu, který svým pádem způsobil škodu na cizím majetku.

4.6.2. Veřejnoprávní odpovědnost

V první řadě je vždy nutné odstranit následky protiprávního jednání ve shodě s ustanovením § 86 odst. 1 ZOPK: „*Kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní části přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona, je povinen navrátit ji do původního stavu, pokud je to možné a účelné.*“ O možnosti a podmínkách navrácení v předešlý stav rozhoduje orgán ochrany přírody. Není-li naturální restituce možná a účelná, nastupuje provedení kompenzačních opatření, jak byly popsány výše. Uložením povinnosti uvedení do původního stavu není dotčena povinnost náhrady škody, ani možnost postihu za přestupek či trestný čin²⁷⁸.

Porušením povinností či zákazů, uložených zákonem nebo správním rozhodnutím, dochází ke spáchání přestupku nebo jiného správního deliktu, za který hrozí sankce. Protože případy nedovoleného či nedůvodného kácení dřevin se řeší ex post, je ukládání sankcí

---

²⁷⁶ Ustanovení § 6 Abs. 6 WBSchG a § 9 Abs. 2 WBSchG.

²⁷⁷ Ustanovení § 9 Abs. 3 WBSchG.

²⁷⁸ KOLAŘÍK, Jaroslav a kol. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd.* Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6. Str. 430.

(pokut) hlavním nástrojem prosazování práva²⁷⁹. Typ správního deliktu se určuje dle osoby pachatele. Přestupku se může dopustit pouze fyzická osoba, jiného správního deliktu právnická osoba a fyzická osoba při podnikatelské činnosti. Sankce stanoví příslušný správní úřad podle zákona o přestupcích²⁸⁰, ZOPK nebo podle zvláštních zákonů²⁸¹. Odpovědnost za protiprávní jednání dopadá na toho, kdo vlastním jménem konal, tedy zhotovitele díla²⁸², ale současná praxe připouští i odpovědnost zadavatele díla. Podle rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 1. 1999, č. j. 6 A 234/96-35 *odpovědnost zadavatele prací vyloučit nelze, zejména pokud byla činnost prováděna podle požadavků zadavatele, za metodického dohledu jeho pracovníků a při předávání nebyly ze strany zadavatele vzneseny jakékoliv připomínky* (tento judikát se konkrétně týkal ořezu dřevin provedeného několika podnikatelskými subjekty na základě smlouvy o dílo uzavřené s obcí jako objednatel²⁸³).

Podle ZOPK připadají v úvahu následující sankce: Za přestupek nesplnění ohlašovací povinnosti určené ZOPK²⁸⁴ lze uložit pokutu až ve výši 10000 Kč. Přestupek poškození nebo nepovolené pokácení dřeviny rostoucí mimo les²⁸⁵ může být sankcionován až 20000 Kč a přestupek nepovolené pokácení nebo závažné poškození skupiny dřevin rostoucích mimo les²⁸⁶ až 100000 Kč. Při deliktním jednání právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti připadá v úvahu pokuta až 1000000 Kč za poškození nebo nepovolené zničení dřeviny nebo skupiny dřevin rostoucích mimo les²⁸⁷ a nesplnění ohlašovací povinnosti nebo povinnosti náhradní výsadby²⁸⁸. U těchto správních deliktů se jedná o odpovědnost objektivní²⁸⁹. Problémem při ukládání sankcí se nejvíce ani tak jejich zákonem stanovená výše, jako nízká výše sankcí skutečně pravomocně uložených. *Jednou z příčin snižování pokut ukládaných ČIŽP v odvolacím řízení je skutečnost, že absence písemné žádosti a písemného povolení ke kácení dřevin nebo písemného oznámení zamýšleného kácení je odvolacími orgány hodnocena jako formální delikt (obecní úřad se ex post vyjádří, že „by kácení býval*

---

²⁷⁹ JELÍNKOVÁ, Jitka. Některé příčiny nízké účinnosti práva v ochraně dřevin rostoucích mimo les – mírně depresivní zkušenosti právníka České inspekce životního prostředí. In: PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Str. 125.

²⁸⁰ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

²⁸¹ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči; zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích...

²⁸² Viz např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. června 2008, č. j. 6 Ca 64/2006-41.

²⁸³ Více o odpovědnosti za protiprávní jednání: JELÍNKOVÁ, Jitka. *Komu uložit sankci za delikt podle zákona o ochraně přírody a krajiny*. In: Ochrana přírody č. 4/2009. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 16.

²⁸⁴ Ustanovení § 87 odst. 1 písm. e ZOPK.

²⁸⁵ Ustanovení § 87 odst. 2 písm. e ZOPK.

²⁸⁶ Ustanovení § 87 odst. 3 písm. d ZOPK.

²⁸⁷ Ustanovení § 88 odst. 1 písm. c ZOPK.

²⁸⁸ Ustanovení § 88 odst. 1 písm. h ZOPK.

²⁸⁹ Viz rozsudek městského soudu v Praze ze dne 8. října 2008, č. j. 9 Ca 14/2007-41.

povolil, kdyby mu byla žádost podána“, že „povolení opomněl vydat administrativním pochybením“ apod²⁹⁰).

Trestněprávní odpovědnost je posledním a nejzávažnějším druhem deliktů odpovědnosti s nejpřísnějšími následky. Ze zásady zákonnosti plyne ustanovení § 12 odst. 1 trestního zákoníku, které říká, že trestné činy a sankce za ně upravuje pouze trestní zákon. Takovým zákonem je v českém právu právě trestní zákoník²⁹¹. Jednotlivé trestné činy jsou ve zvláštní části rozděleny dle druhového objektu, trestné činy proti životnímu prostředí se nacházejí v hlavě VIII. Druhou ze zásad trestního práva, kterou je v tomto ohledu třeba zmínit, je zásada subsidiarity trestní represe. Trestní postih se podle ní má uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu²⁹². Z těchto zásad vychází i použití trestněprávních norem a sankcí na úseku ochrany dřevin rostoucích mimo les. Skutkové podstaty trestných činů jsou formulovány tak, aby pokrývaly jen ty nejzávažnější porušení práva a jen v případech, kdy je postih sankcí za přešůpek nebo jiný správní delikt nedostatečný, nebo zjevně neodpovídající rozsahu poškození zájmů chráněných ZOPK.

Z trestných činů mimo hlavu VIII trestního zákoníku přichází při ochraně dřevin rostoucích mimo les v úvahu poškození cizí věci (§ 228 trestního zákoníku) a zneužívání vlastnictví (§ 229 trestního zákoníku). Při použití těchto ustanovení je rozhodující pojetí dřeviny jako předmětu vlastnictví. V prvním případě je pachatelem nevlástník útočící na cizí majetek, druhá skutková podstata působí na vlástníky, aby dodržovali limity zacházení s předmětem vlastnictví vzniklé z veřejného zájmu, který na předmětu vázne. K naplnění skutkové podstaty, musí hodnota dřeviny dosahovat stanovených mezí, které jsou definovány v § 138 trestního zákoníku. Pro určení výše trestu je také důležité, že dřevinu rostoucí mimo les můžeme považovat za věc, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, což je znakem jedné z kvalifikovaných skutkových podstat. A tak způsobí-li pachatel-nevlástník na dřevině škodu nejméně 5000 Kč, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta²⁹³. Pokud by škoda překročila 5000000 Kč, může být pachatel potrestán odnětím svobody na dvě léta až šest let. O takovém případě můžeme ovšem uvažovat spíše jen hypoteticky, např. při nedovoleném kácení vzácné a věkovité aleje. Vlástník dřeviny může být dle § 229 trestního zákoníku potrestán, pokud způsobí na dřevině škodu větší než 50000 Kč, a to

---

²⁹⁰ JELÍNKOVÁ, Jitka. Některé příčiny nízké účinnosti práva v ochraně dřevin rostoucích mimo les – mírně depresivní zkušenosti právníka České inspekce životního prostředí. In: PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Str. 127.

²⁹¹ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. K tomu viz např. JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. Str. 24.

²⁹² Ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

²⁹³ § 228 odst. 3 písm. c trestního zákoníku.

odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Z trestných činů hlavy VIII žádný nesměřuje přímo k ochraně dřevin rostoucích mimo les. Zásada subsidiarity trestní represe vede k tomu, že pro trestní právo relevantní poškození zájmu chráněného ZOPK není s jednotlivou dřevinou spojováno. Dřeviny rostoucí mimo les jsou chráněny jako součást životního prostředí (trestné činy poškození a ohrožení životního prostředí dle § 293 trestního zákoníku a poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti dle § 294 trestního zákoníku) nebo na základě zvláštních režimů ochrany (neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami dle § 299 trestního zákoníku a neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti dle § 300 trestního zákoníku a poškození chráněných částí přírody dle § 301 trestního zákoníku).

4.6.3. Sankční opatření podle rakouských zákonů o ochraně stromů

Specialitou vídeňského zákona je, že v § 13 Abs. 1 WBSchG zná dokonce soudně trestný delikt nepovoleného pokácení více jak 20 stromů, za který může soud potrestat pachatele nebo objednatele díla odnětím svobody do šesti měsíců nebo peněžní pokutou ve výši až 360 denních sazeb (Tagessätze). Ty se počítají jako průměrný denní výdělek pachatele. Za přestupky porušení povinnosti péče, provedení zakázaného zásahu, nepovoleného pokácení jednoho stromu a nesplnění nařízené náhradní výsadby lze uložit pokutu od 700 do 42000 Euro. V případě nemajetnosti náhradní trest odnětí svobody až šest týdnů. Za přestupky porušení oznamovací povinnosti, povoleného pokácení stromu z důvodu výstavby ještě před započítáním stavebních prací a nespolečování s úřadem může pokuta nabýt výše až 7000 Euro. V případě nemajetnosti náhradní trest odnětí svobody až dva týdny²⁹⁴.

Za přestupky se podle štyrského zákona považuje porušení povinnosti péče, vykonání oznámeného zásahu ještě před uplynutím lhůty dané úřadu k rozhodnutí, provedení zakázaných činností, porušení oznamovací povinnosti, odepření vstupu a informací úřadům a neprovedení kompenzačních opatření²⁹⁵. Lze za ně uložit pokutu až do částky 7267 Euro a u nemajetných náhradní trest odnětí svobody od jednoho dne do šesti týdnů. Pokud jsou přestupky spáchány ze zjištěných důvodů nebo vzhledem k účelu zákona zvláště závažné lze uložit pokutu od 363 do 10900 Euro nebo náhradní trest odnětí svobody od dvou dnů do šesti

---

²⁹⁴ Ustanovení § 13 Abs. 2 WBSchG.

²⁹⁵ Ustanovení § 6 Abs. 1 SBSchG.

týdnu²⁹⁶. Peníze z pokut jsou příjmem obcí a mají být použity k pěstování stromů na území obce²⁹⁷.

Pro oba zákony platí, že v případě stavebních prací lze sankci uložit i vedoucímu stavby a vedoucímu směny²⁹⁸ a že trestný je i pokus²⁹⁹.

4.7. Příslušné správní orgány v České republice

Z logiky výstavby rakouského práva vyplývá, že správními úřady na úseku ochrany dřevin podle zákonů o ochraně stromoví budou orgány obce. Zabývat se rakouskými úřady podrobněji by bylo vzhledem k účelu práce nadbytečné. Orgány ochrany přírody na úseku dřevin rostoucích mimo les v České republice jsou v zásadě obecní úřady na základě § 76 odst. 1 písm. a zák. č. 114/1992³⁰⁰ s následujícími výjimkami: Mimo území národních parků, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek, přírodních rezervací, přírodních památek a ochranných pásem těchto zvláště chráněných území, kde je příslušným orgánem správa národního parku nebo správa chráněné krajinné oblasti³⁰¹. Mimo ukládání provedení nezbytných zásahů dle § 7 odst. 2 ZOPK a přijímání oznámení o kácení dřevin a rozhodnutí o pozastavení, omezení nebo zákazu kácení podle § 8 odst. 2 a 4 ZOPK, kde je příslušným orgánem obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Výrazně do rozdělení kompetencí na úseku dřevin rostoucích mimo les zasáhla již několikrát zmiňovaná novelizace č. 349/2009 Sb. ze dne 11. září 2009. Novinkou bylo rozdělení kompetencí právě mezi obecní úřad (povolení ke kácení dřevin) a obecní úřad obce s rozšířenou působností (přijímání oznámení o kácení dřevin s možností takové kácení omezit, pozastavit nebo zakázat). Ministerstvo životního prostředí si od tohoto kroku slibovalo zkvalitnění ochrany dřevin³⁰².

Historicky bylo rozhodování o kácení dřevin vždy svěřeno nejnižším jednotkám státní správy – místním národním výborům a posléze obecním úřadům. Od roku 1977 existovala zákonem daná možnost, aby si okresní národní výbory tuto pravomoc vyhradily. Zřejmě už tehdy byla pocíťována jistá problematičnost tohoto řešení³⁰³. Na jednu stranu mají obce

²⁹⁶ Ustanovení § 6 Abs. 2 SBschG.

²⁹⁷ Ustanovení § 6 Abs. 5 SBschG.

²⁹⁸ Ustanovení § 14 WBschG, ustanovení § 6 Abs. 3 SBschG.

²⁹⁹ Ustanovení § 13 Abs. 5 WBschG, ustanovení § 6 Abs. 4 SBschG.

³⁰⁰ Zák. č. 114/1992 § 76 odst. 1 písm. a: „(Obecní úřady) s výjimkou území národních parků, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek, přírodních rezervací, přírodních památek a ochranných pásem těchto zvláště chráněných území povolují kácení dřevin podle § 8 odst. 1, ukládají náhradní výsadbu podle § 9 a vedou přehled pozemků vhodných k náhradní výsadbě podle § 9 odst. 2,“

³⁰¹ Ustanovení § 78 odst. 1 ZOPK.

³⁰² LANDOVÁ, Barbora a Svatava HAVELKOVÁ. K novele zákona o ochraně přírody a krajiny. In: Ochrana přírody č. 6/2009. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 19.

³⁰³ Problematiku rozhodování obecních úřadů více rozebírá: JELÍNKOVÁ, Jitka. Některé příčiny nízké účinnosti práva v ochraně dřevin rostoucích mimo les – mírně depresivní zkušenosti právníka České inspekce životního

1. stupně k problematice nejbliže (znají lokalitu, dřevinu apod.) a soustředění poměrně početné agendy u nadřízených orgánů by mohlo vést k jejich zahlcení a občanům by přinášelo komplikace. Na druhou stranu kompetentní vyhodnocení estetického a funkčního významu dřeviny klade na odbornost orgánů ochrany přírody poměrně vysoké nároky³⁰⁴. V neposlední řadě bylo často upozorňováno na střet zájmů, pokud obecní úřad rozhodoval o kácení stromů v majetku obce³⁰⁵. Určitým kompromisním řešením se tak stalo přesunutí kompetencí vázaných na oznámení na obce 3. stupně. Tento krok sice neodstranil všechny nedostatky, ale nejvíce sporné případy kácení podléhající oznámení (zejména kácení ze zdravotních důvodů) přisoudil úřadům s lepším personálním i materiálním zabezpečením.

---

prostředí. In: PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Str. 124.

³⁰⁴ Např.: Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2004 (dostupná na adrese: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>). Str. 49.

³⁰⁵ Např.: Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2002 (dostupná na adrese: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>). Str. 46 - 47.

5. ZÁVĚR

Dřeviny rostoucí mimo les jsou důležitou složkou krajiny i životního prostředí, s řadou různorodých funkcí významných pro člověka i přírodu. Proto jsou neopominutelnou součástí významných krajinných prvků, systému územní ekologické stability, ale i městského prostředí. Společenská shoda o jejich významu dala vzniknout veřejnému zájmu na jejich ochraně, jehož počátky sahají až do 18. století. První oběžník, který plošně zakazoval kácení dřevin a byl veden snahou po jejich ochraně, byl v Československu vydán už v roce 1946. Dějiny zákonem stanovené ochrany mimolesní zeleně se datují od roku 1977. Dnes je ochrana mimolesních dřevin vtělena do zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který přinesl i samotný pojem dřeviny rostoucí mimo les. Pro právní úpravu nakládání s nimi jsou však důležité i další normy veřejného práva, zejména prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb., ale i stavební zákon, vodní zákon atd. I zde se projevuje roztříštěnost a nejednotnost právní úpravy nakládání s dřevinami, potažmo rostlinami vůbec, daná komplikovaností a šíří dané problematiky.

Ještě komplikovanější situace panuje v tomto ohledu v Rakouské republice. Rakousko je spolkovým státem devíti samostatných zemí, které mají vlastní legislativu. Ochrana přírody a krajiny spadá kompletně do kompetence zemských sněmů. Některé země (Vídeň, Štýrsko) disponují speciálními zákony o ochraně stromů (Baumschutzgesetze), které jsou ovšem v Rakousku chápány spíše jako nástroj ochrany zeleně na urbanizovaném území. Tyto zákony obsahují zmocnění pro jednotlivé obce k vydání nařízení k ochraně stromů, která následně konkrétně provádějí ustanovení zákona. Bez zákonného zmocnění nemají obce nástroj k ochraně stromů na svém území. Proto některé země, které se nerozhodly pro vydání samostatných zákonů o ochraně stromů, umožnily obcím vydat příslušná nařízení alespoň zmocněním v jiných zákonech, většinou o ochraně přírody (Dolní Rakousy). Země, které nemají ani zvláštní zákon, ani zmocnění k vydání obecních nařízení, chrání dřeviny pouze pomocí obecné a druhové ochrany rostlin a pomocí zvláštních režimů ochrany, jakým je např. režim památných stromů. Toto řešení sice do právního řádu nevnáší nové instituty a udržuje jeho relativní jednoduchost, přesto s dostatečností takové úpravy souhlasit nelze. Díky svým biologickým a fyziologickým vlastnostem a ekologickému významu zaujímají dřeviny mezi rostlinami zvláštní postavení, které vyžaduje i speciální a přísnější režim ochrany. Velkým mínusem takto pojaté rakouské právní úpravy je, že nezakládá jednotnou ochranu dřevin rostoucích mimo les na celém území státu, dokonce se liší obec od obce a v případě Štýrska dokonce i v rámci území jedné obce. V tomto ohledu české právo mnohem více odpovídá zájmům ochrany přírody a krajiny.

Práce se věnuje důkladnému popisu české právní úpravy dřevin rostoucích mimo les a konfrontuje ji s obdobnou úpravou ve Vídni a Štýrsku. Přestože zákony pracují s jinými pojmy, v zásadě jsou si velmi podobné a vycházejí ze stejných principů, kterými jsou: princip ochrany, péče, povolovací, oznamovací a reparační. Ke shodným rysům patří také vyloučení pobřežní zeleně ze jmenovaných režimů. Nalezneme ale i řadu rozdílů, na nichž se můžeme nejvíce poučit pro stanovení závěrů de lege ferenda.

Odlišná je konstrukce principu ochrany. Český ZOPK přisuzuje zákonnou ochranu všem dřevinám a následně spolu s Vyhláškou stanoví, u kterých není třeba žádat o povolení ke kácení. U rakouských zákonů se naopak v úvodu rovnou stanoví, na které dřeviny se vztahují, jen na ty se potom vztahuje i ochrana podle těchto zákonů. Z pohledu ochrany přírody můžeme českou úpravu v tomto ohledu opět označit za lepší. Na druhou stranu se ochrana podle rakouských předpisů vztahuje i na podzemní a nadzemní životní prostor dřevin a zároveň je třeba žádat o povolení kácení už u stromů s obvodem kmene 40 a více centimetrů, což dává dřevinám větší šanci dožít se věku parametrů stromových velikánů. Dále je třeba si uvědomit, že některé pomalu rostoucí dřeviny dosahují větších obvodů kmene jen velmi obtížně.

Jako problematické může být chápáno také stanovení povinnosti péče, které je v českém právu prakticky nevynutitelné a má tak spíše deklaratorní povahu. Přirozený vývoj dřevin ovšem zaručuje dostatečně, a tak se problematickým jeví spíše ve vztahu k lidem. Smyslem ustanovení má zřejmě opravdu být jen zpravit vlastníka o tom, že nemůže požadovat zajištění péče o dřevinu po jiném subjektu a udržet jeho zásahy v mezích odborných zahradnických pravidel. Otázkou je, zda by se také česká úprava neměla vydat cestou přesného zákonného stanovení zakázaných činností, jak to činí úprava rakouská. Na druhou stranu praxe v českém prostředí nemá s definováním zakázaných zásahů problém a pokud považujeme stručnost zákona za jednu z jeho předností a základních charakteristik, musíme podobné úvahy jednoznačně odmítnout.

Naprosto nedostatečně jsou v českém právu upravena kompenzační opatření. Rakouská úprava je v tomto směru velmi inspirativní a některé její postupy by bylo vhodné de lege ferenda přenést do českého práva. Primárním kompenzačním opatřením je náhradní výsadba, která se má provádět na stejném pozemku, kde se kácí nebo v jeho bezprostředním okolí. Toto ustanovení zachovává kvality dotčeného území a jeho přínos vystupuje do popředí zejména na zastavěných plochách. Plusem rakouské úpravy také je, že je náhradní výsadba ukládána automaticky, nikoli fakultativně, a považuje se za splněnou až po uplynutí lhůty, kdy strom nevykazuje známky poškození. Tím je v prvních letech zajištěna péče o strom,

kteřá není závislá na vůli rozhodujícího správního orgánu. Pokud se výsadba neujme, lze ji nařídít znovu. Přesně je určena také kvalita výsadby a její rozsah. Rozsah náhradní výsadby se určuje jednoduše. Metodika oceňování dřevin AOPK ČR je sice velmi kvalitní a postavená na vědeckých základech, je ovšem otázkou, jestli by pro praxi nebylo vhodnější implementovat vídeňský systém - jeden nový strom za každých započatých 15 cm obvodu kmene káceného stromu. Tím by se snad také zajistila náhrada funkcí káceného stromu v horizontu pěti let, což je východisko metodiky oceňování dřevin AOPK ČR.

Pokud není výsadba podle ustanovení vídeňských předpisů zcela nebo zčásti možná, nastupuje finanční odvod za každý strom, který měl být náhradou vysazen a nebyl. Částka za strom by se pak mohla určovat jako průměrné náklady na jeho vypěstování a péči o něj v kýženém horizontu pěti let. Každý žadatel by si pak mohl předem snadno spočítat, kolik peněz ho kácení stromu bude stát, čímž by bylo dosaženo negativního stimulačního efektu a zahrnutí nákladů na náhradní výsadbu do nákladů na stavební práce by mohlo stavebníky od kácení odrazovat. Vybrané částky zůstávají obcím a jsou zákonem určeny k péči o dřeviny. Nepoužitelnost ustanovení o finančních odvodech je největším nedostatkem české úpravy.

De lege ferenda by dále bylo vhodné uvažovat o zrušení ustanovení § 13 písm d zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, které prohlašuje silniční vegetaci za příslušenství komunikace. Toto ustanovení je poněkud nelogické a zbytečně zakotvuje pro jednu věc dva režimy vlastnictví. Silniční vegetace by pak byla součástí silničních pomocných pozemků, které mají stejného majitele jako komunikace samotná, a ke změně vlastnických vztahů by tedy nedošlo. Přesunutí kácení zeleně podél komunikací do povolovacího režimu a přenesení rozhodování o oznámeném kácení na obecní úřady obcí s rozšířenou působností se dá považovat za krok ve prospěch ochrany přírody. Otázkou je, zda by nebylo vhodné přenést na obecní úřady obcí 3. stupně i rozhodování o povolení kácení dřevin rostoucích mimo les. Jedná se o problematiku, která přináší řadu konfliktů a střetů zájmů, a její oddělení od prostředí malých obcí by možná zajistilo objektivnější a profesionálnější výkon pravomocí na tomto poli.

Závěrem práce je nutno českou úpravu zhodnotit jako pokrokovou, odpovídající zájmům ochrany přírody, která zajišťuje jednotnou a kompletní ochranu dřevinám rostoucím mimo les na celém území České republiky. Vysoko zhodnotit jasnost a stručnost formulací. Zásadním nedostatkem je nemožnost ukládání finančních odvodů a fakultativnost ukládání náhradní výsadby. V tomto ohledu nedosahuje česká právní úprava kvalit zemské úpravy vídeňské a štýrské. Ovšem kvalitu těchto úprav dokonale pohřbívá, že se nevztahují na celé státní území (v případě Štýrska ani země) a nezakládají jednotný režim ochrany.

6. PŘÍLOHY

6.1. Seznam použité literatury

- DAMOHORSKÝ, Milan, Drahomíra PÁLENSKÁ, Ivana PRŮCHOVÁ a Milan PEKÁREK. Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000.
- DAMOHORSKÝ, Milan, Jaroslav DROBNÍK, Martin SMOLEK, Michal SOBOTKA a Vojtěch STEJSKAL. Právo životního prostředí. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010.
- CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, Jan Evangelista. Dějiny lesů a lesnictví (hospodářství lesního a hospodářského lesního zřízení či úpravy lesa - soustav) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Písek: nákl. vl., 1913.
- JELÍNEK, Jiří a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vyd. Praha: Leges, 2009.
- KOLARŽÍK, Jaroslav a kol. Oceňování dřevin rostoucích mimo les. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR.
- KOLARŽÍK, Jaroslav a kol. Péče o dřeviny rostoucí mimo les, I. díl. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2003. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 5.
- KOLARŽÍK, Jaroslav a kol. Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl. 2. vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2005. Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 6.
- KOVARŽÍK, Václav a Pavel PEŠOUT. 100 let ochrany přírody a krajiny na Podblanicku. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2000.
- KUPKA, Jiří. XIX. století, století okrašlovacích spolků (strakonický Spolek Renner). In: KLADIWA, Pavel, ed. a ZÁŘICKÝ, Aleš, ed. Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918: výstup z vědeckého semináře ..., pořádaného katedrou historie a Centrem pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky v Praze ve dnech 6. a 7. listopadu 2008 v prostorách auly Ostravské univerzity. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009.
- LANGROVÁ, Veronika. Přehled judikatury z oblasti životního prostředí. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007.
- MIKO, Ladislav a Hana BOROVIČKOVÁ. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2007.
- MOLEK, Vladimír a kol. Stromy v krajině a ve městě. Jejich význam a ochrana. České Budějovice: Sdružení Calla, 2007.

- NIKODEM, Gunther. *Moderne Baumpflege. Ein Leitfaden für einen nachhaltigen Umgang mit den Bäumen in Stadt und Gemeinde*. 1. vyd. Schwanenstadt: Verlag der Grünen Bildungswerkstatt OÖ, 2003.
- Oceňování dřevin rostoucích mimo les. Odborný seminář konaný u příležitosti 90. výročí založení Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně 5. a 6. února 2009. Praha: AOPK ČR a Lesnická a dřevařská fakulta MZLU v Brně, 2009.
- PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.
- REŠ, Bohumil a Barbora SŮROVÁ. *Památné stromy*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2008. Metodika AOPK ČR.
- REŠ, Bohumil, Tomáš VENCÁLEK a Jaromír KOSEJK. *Obnova zeleně v urbanizované krajině*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. Metodika AOPK ČR.
- SOBOTKA, Primus. *Rostlinstvo a jeho význam v národních písních, pověstech, bájích, obřadech a pověrách slovanských: příspěvek k slovanské symbolice*. Praha: Matice česká, 1879. Novočeská bibliothéka; č. 22. Spisů musejních; č. 147.
- *Správní procesy v právu životního prostředí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masaryovy univerzity; sv. č. 379 = Acta Universitatis Brunensis Iuridica.
- STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2006.
- *Strom pro život, život pro strom IV. Řez dřevin z pohledu nového tisíciletí*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2003.
- *Strom pro život, život pro strom V. Ochrana stromů při stavební činnosti*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005.
- *Strom pro život, život pro strom VI. Věk stromů*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2007.
- *Strom pro život, život pro strom VII. Aleje v krajině*. Sborník z národní arboristické konference. 1. vyd. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2008.

6.2. Seznam použitých článků

- JELÍNKOVÁ, Jitka. Komu uložit sankci za delikt podle zákona o ochraně přírody a krajiny. In: Ochrana přírody č. 4/2009. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 15 – 17.
- KÁŠOVÁ, Eva. Právní režim ochrany dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: Právo. Časopis pro právní teorii a praxi. Číslo 4, roč. 2. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2009. Str. 27 – 52.
- KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. In: České právo životního prostředí. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2005. Str. 3 – 80.
- LANDOVÁ, Barbora a Svatava HAVELKOVÁ. K novele zákona o ochraně přírody a krajiny. In: Ochrana přírody č. 6/2009. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 18 – 19.
- LANDOVÁ, Barbora a Svatava HAVELKOVÁ. K novele zákona o ochraně přírody a krajiny II. In: Ochrana přírody č. 1/2010. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Praha, 2009. Str. 21 – 22.

6.3. Internetové zdroje

- Anonym. Grüne Baumschutz-Träumerei. Článek ze dne 7. 4. 2011. Odkaz: <http://www.bauernzeitung.at/index.php?id=2500%2C111347%2C%2C>
- APFENTHALER, Kurt. Endlich ein Baumschutzgesetz für Linz, Wels und Steyr! Článek ze dne 30. 1. 2009. Odkaz: <http://ooe.gruene.at/naturschutz/artikel/lesen/40251/>
- Judikatura v právu životního prostředí 2008. Ministerstvo životního prostředí, sekce zahraniční, legislativní a státní správy, odbor řízení státní správy. Odkaz: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/judikatura_2008/\\$FILE/OL-JUDIKATURA-090708.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/judikatura_2008/$FILE/OL-JUDIKATURA-090708.pdf)
- Knihovna připravované legislativy. Elektronický systém eKLEP: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>
- Portál veřejné správy: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/>
- Právní informační systém úřadu spolkového kancléřství: <http://www.ris.bka.gv.at/>
- Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2002. Odkaz: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>
- Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2004. Odkaz: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>

- Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2008. Odkaz:
<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>
- Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2009 Odkaz:
<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>
- Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2010. Odkaz:
<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>
- STEJSKAL, Vojtěch.: Principy právní úpravy ochrany přírody a krajiny. Příspěvek přednesený na konferenci Dny práva 2010. Odkaz:
[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_\(4477\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_(4477).pdf)

6.4. Abstrakt a klíčová slova

Právní režim dřevin rostoucích mimo les

Klíčová slova: Dřeviny rostoucí mimo les v České republice,
dřeviny rostoucí mimo les v Rakousku,
vývoj právní úpravy dřevin rostoucích mimo les v České republice.

Abstrakt:

Tématem diplomové práce je veřejnoprávní ochrana dřevin rostoucích mimo les v právním řádu České a Rakouské republiky. Těžiště práce tkví v české právní úpravě. Zachycen je její vývoj, současná platná úprava a stav, který na úseku ochrany dřevin rostoucích mimo les panuje v rozhodovací činnosti soudů i Ministerstva životního prostředí. Rakouská právní úprava je více vnímána jako inspirace v rovině návrhů de lege ferenda. Ochrana přírody a krajiny spadá v Rakousku do kompetence jednotlivých zemí, a tak není úplně jednotná. Speciální zákony o ochraně stromů mají pouze ve Vídni a Štýrsku, východiskem komparace je tedy právní řád těchto zemí.

Úvodní část práce definuje pojem dřeviny rostoucí mimo les a zabývá se jejich významem pro člověka i jejich místem v přírodních procesech. Estetické a biologické funkce dřevin tvoří pozadí právní úpravy, vedly k definování veřejného zájmu na ochraně dřevin a jsou důležité i pro rozhodování příslušných správních orgánů.

Kapitola věnovaná právní úpravě se věnuje historii zákonné ochrany a péče o mimolesní vegetaci v České republice a podává přehled platných právních předpisů, které do této problematiky zasahují. Je podán i výčet jednotlivých rakouských zemských zákonů, které nakládání s mimolesními dřevinami upravují a poukázáno na rozdílnost právní úpravy v obou zemích.

Právní režim dřevin rostoucích mimo les je rozebírán systematicky dle jednotlivých principů, které se na tomto poli uplatňují. Podrobný popis situace v České republice je vždy následován pojednáním shodných institutů ve vídeňském a štýrském zemském právu. Za klíčové okruhy právní úpravy dřevin rostoucích mimo les považujeme otázku náhradních výsadeb a finančních odvodů. Závěr práce tedy kromě hodnocení obsahuje i určité návrhy de lege ferenda na tomto poli, přičemž velmi podnětným se jeví zejména vídeňský zákon o ochraně stromů.

Závěrečné hodnocení obou úprav nevyznívá jednoznačně. V rakouském právu vysoko ceníme úpravu náhradních výsadeb a finančních odvodů, která je v České republice trvalým nedostatkem, na druhou stranu jednotný právní režim ochrany dřevin rostoucích mimo les je nespornou a nepřekonatelnou hodnotou českého práva.

6.5. Zusammenfassung und Schlüsselworte

Die Rechtregelung von der Gehölzen wachsenden außerhalb von Wäldern

Schlüsselworte: Gesetzliche Baumschutz in Tschechien,
gesetzliche Baumschutz in Österreich,
Entwicklung des gesetzlichen Baumschutzes in Tschechien.

Zusammenfassung:

Die Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem gesetzlichen Schutz der Gehölzen wachsenden außerhalb von Wäldern in der Rechtsordnung der Tschechischen Republik und Österreich. Der Schwerpunkt der Arbeit liegt in der tschechischen Rechtsregelung: Die geltende Rechtsregelung, ihre Entwicklung und der Stand, der in dem Bereich des Schutzes der Gehölzen wachsenden außerhalb von Wäldern in den Entscheidungsprozessen der Gerichte und des Ministeriums für Umwelt ist. Österreichischen Rechtsvorschriften gilt mehr als Inspiration für die Vorschläge *de lege ferenda*. Natur- und Landschaftschutz in Österreich ist in die Zuständigkeit der einzelnen Länder, also ist nicht ganz einheitlich. Besondere Baumschutzgesetze sind nur in Wien und in der Steiermark. Der Ausgangspunkt für den Vergleich ist also die Rechtsordnung dieser Ländern.

In der Einführung wird der Begriff die Gehölzen wachsenden außerhalb von Wäldern definiert und ihre Bedeutung für den Menschen und ihre Platz in den natürlichen Prozessen diskutiert. Ästhetische und biologische Funktionen von Bäumen sind im Hintergrund der Rechtsregelung, führten zur Definition des öffentlichen Interesses in den Baumschutz und sind wichtig für die Entscheidung der zuständigen Behörden.

Nächste Kapitel wird der Rechtsregelung gewidmet. Es konzentriert sich auf die Geschichte des rechtlichen Baumschutzes und der Baumpflege in der Tschechischen Republik und bietet einen Überblick über aktuellen Gesetzen in diesem Bereich. Es enthält auch eine Liste der österreichischen Landesgesetze, die Umgang mit den Gehölzen wachsenden außerhalb von Wäldern regulieren, und wies auf die Fragmentierung der Rechtsregelung in beiden Ländern.

Die gesetzliche Regelung der Gehölzen wachsenden außerhalb von Wäldern wird systematisch von den einzelnen Prinzipien, die in diesem Bereich gelten, analysiert. Nach der detaillierte Beschreibung der Situation in der Tschechischen Republik verfolgt die Abhandlung der gleichen Institute im Wiener und der Steiermärkischen Landesrecht. Als wichtigste wird die Frage der Ersatzpflanzung und der Ausgleichsabgabe betrachtet und der Abschluss enthält daher in diesen Fragen einige Vorschläge *de lege ferenda*.

Abschließende Bewertung der beiden Rechtsregelungen ist nicht eindeutig. Im österreichischen Recht hat die Regelung von Ersatzpflanzung und Ausgleichsabgabe den hohen Standard, auf der anderen Seite, ist eine einheitliche gesetzliche Baumschutz unbestreitbaren und unübertroffenen Wert der tschechischen Rechtsordnung.

6.6. Abstract and keywords

The legal regulation of wood species growing outside the forest

Keywords: Wood species growing outside the forest in Czech Republic,
wood species growing outside the forest in Austria,
history of legal regulation of wood species in Czech Republic.

Abstract:

Topic of thesis is the public protection of wood species growing outside the forest in the legal order of the Czech Republic and Austria. The focus of thesis lies by Czech law. Reflected its development, current legislation and existing state of protection of wood species growing outside the forest in decision-making activities of the courts and the Ministry of Environment. Austrian legislation is viewed more as an inspiration for proposals *de lege ferenda*. Protection of nature and landscape in Austria is in the individual competence of each country, so it is not completely uniform. Special laws on the protection of the trees are only in Vienna and Styria, so the point of comparison is the legal order in these countries.

Introductory part of the thesis defines the term wood species growing outside the forest and discusses their relevance for man and their place in the natural processes. Aesthetic and biological functions of trees forms the background the legislation. These functions created the material basis for the public interest in the protection of wood species and are important for the decision of the competent administrative authorities.

Chapter devoted to the legal regulation focuses on the history of legal protection and care of wood species growing outside the forest in the Czech Republic and gives an overview of current legislation in Czech Republic and Austria, which affect into this matter. It is mentioned the fragmentation of legislation in both countries.

The legal regime of wood species growing outside the forest is analyzed systematically by individual principles that apply in this field. Detailed description of the situation in the Czech Republic is always followed by the same institutes in Vienna and the Styrian provincial law. For the key areas of legislation consider we the question of replacement planting and financial contributions. The conclusion therefore includes some suggestions *de lege ferenda* in this field.

In Austrian law we highly appreciate the regulation of replacement planting and financial contributions, which is in Czech Republic permanent lack of rights, on the other hand, a uniform legal protection of wood species growing outside the forest is unquestionable and unsurpassed value of Czech law.